

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՐՈՒՆԵՐԻ Թ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԻԸ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 9, 1895

ԹԻԻ 45

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
«Բոլոր ինձի Հաւատացողներուն Համար ԱՆ»	353
Պաշտամունքի Ողիւն Եւ Ձեռք	353
Եւրոպայի	354
Հաւանեկականներուն Ներդրումները	
Վերաբերեալ Սահմանի Վրայ	355
Լուսինն Ազգայնութիւնը Օղիւն Վրայ	356
Քառերկոյնը Կէտ Ձուկեր Մովեցրը	356
Պատերազմի Հեռանկար	357
Այլ Եւրոպայի	357
Թղթակցութիւնը	—
Քարոզ	357
Հանդէս Քաղաքական	359
Կրթական	360

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ համար քանիսի 1 1/2 մեծիտիլէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտիլէ: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Մեկ քերթի գինն է 30 փարս: Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ քղթատարութեան պատկանեալ ամեն գրութիւնք պարտին ուղղութիւն առ Մ. Ս. Պարսեմ, Ամերիկայի խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Մեծիտարաց Ընկերութեան Կողմանէ,
Ճ. Ք. Կրիլ, ԱՐՏՈՍԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՏԵՄ, ՏԵՐԵՐԵՆ-ԽԱՐԱԳԻՐ

«ԲՈԼՈՐ ԻՆՏԻ ՀԱՒԱՏԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ
ՀԱՄԱՐ ԱՆ»
(Յ. Ժ. 20)

Այս խօսքէն բխած անճառելի միտք թարուծեան վրայ երբեք մտածած էք: Ինչպէս կը մօտեցնէ զմեզ, զիս ու քեզ, Փրկչին սիրալիր սրտին: Կը յիշէք թէ այս խօսքն ըսաւ իր աշխարհէ մեկնելէն քիչ մը առաջ միայն: Իրօք ան մտածեց մեր վրայ, երբ իրեններուն համար աղօթեց այն օրը: Մարդկային անհնարին տառապանքն, այնուհետեւ խաչը և գերեզմանը, և մանաւանդ համբարձման բոլոր փառքը իր առջև նկատելով դարձեալ իրօք դարերուն մէջէն իր ուշադրութիւնը երկրի վրայ բոլոր այն թափառողներուն, որոնք պատրաստ են իրեն դառնալ և իրենց մեղաց ու ցաւոց բեռը իր ոտքը դնել: Մտածեց ձեր և իմ վրայ:

Այո, կրնանք մեր սիրտերուն վրայ սեղմել այն պատուական ճշմարտութիւնը և անկէ ստանալ զօրութիւն և խաղաղութիւն և միտքաբարութիւն մեր ամէն

մէկ պէտքին համար: Մեր օրհնեալ Տէրն այդ աղօթքը չմատոյց, ինք կ'ըսէ այսպէս, անոնց համար միայն որոնք իր մարդկային ձայնը լսեցին և իր երկրաւոր քայլերուն հետեւեցան իր հրաւերին հնազանդելով, «Հապա անոնց խօսքովը բոլոր ինձի Հաւատացողներուն համար ալ»: Ո՞վ են ասոնք, եթէ ոչ դու և ես, որ իրեն կը հաւատանք Սուրբ Գրոց մէջ իրեն նկատմամբ գրուածներուն միջոցաւ: Սա է պարզ և թանկագին ճշմարտութիւնը. եթէ դու և ես կը հաւատանք անոր, մեր հոգիներն անոր կը յանձնենք ամուր հաւատով, կ'ընդունինք զնա մեր սրտին խորը իրերէ մեր մի միայն Փրկիչը, ուրեմն ինք այն օրը Բոլոր ինձի համար աղօթեց, ուրեմն ինք խնդրեց որ մէկ ըլլանք իր մէջը, հաղորդ իր Հօրը սիրոյն և մասնակից այն փառքին որուն կը վազէր փութով:

«Բոլոր ինձի Հաւատացողներուն համար ալ»: Չէր կրնար մոռնալ իրեններէն մէկը, մօտաւոր թէ հեռաւոր, երբ մօտ էր իր անոնց համար պատարագութեան ժամը, երբ քիչ ատենէն այդ պատարագը լմնցած պիտի ըլլար և իր բարեխօսութիւնն սկսած: Չուզեց վստահացնել զմեզ թէ այդ բարեխօսութեան մեզի ալ բաժին պիտի հանուէր: Ինք կը գրէ մեզ նոյն սիրով զոր արտայայտեց այն աղօթքով: Իր աղերսաւոր աչքերը Հօրն ուղղուած են մեզի համար ողորմութիւն խնդրելու: Իր զաւակներէն ու իւրէ մէկուն համար խնդրուած ամէն օրհնութիւն մեզի, քեզի և ինձի, համար խնդրուած է վերոյ յիշեալ սքանչելի խօսքերուն նայելով: Ուրեմն, երբ մեղքով պաշարուինք չարաչար կամ ու է նեղութեան և կարօտութեան մէջ դառնալիք, մեր հոգիները կրնան արագապէս դառնալ մեծ փահանայապետին կողմէ մեզի համար մատուցուած այս աղօթքին և այն ատեն սկսուած անվերջանալի բարեխօսութեան: Քրիստոս Յիսուս կ'աղօթէ Հօրը քեզի և ինձի համար հիմա ու միշտ և յաւիտեան: Մննու Սէրը բոլոր դարերուն մէջէն մեզի երկնցոց ողորմութեան աջը և մեզի համար աղօթեց նոյն պրկչէ, կը բռնէ և կը բռնէ մեզ այսօր, Սէրը՝ որ երբեք պիտի չթողու մեզ մինչև որ, կատարեալ եղած, մեր փահանայապետին աղօթքին համաձայն վերջապէս ըլլանք ուր ինքն է և տեսնենք իր փառքը:

«Բոլոր ինձի Հաւատացողներուն համար ալ»: Սոնց մէջ ենք դուք և ես ալ: Տգիտութեամբ կամ անտարբերութեամբ չարդելուինք այս խօսքէն քաղելէ այն միտքաբարութիւնը և օգնութիւնը, զոր մեր սիրելի Տէրը և վարդապետը մեզի տալ ուղեց անշուշտ անոր միջոցաւ:

ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔԻ ՈՂԻՆ ԵՒ ՁԵՒԸ

Քրիստոսեան համակիր ըլլալու է ամէն բանի որ կը նպաստէ անհատին բարձրացման կամ ընկերութեան վիճակին բարւոյնման: Բարի քրիստոնեայ չէ ան, եթէ չէ նաեւ բարի ընկեր: Իւ բարի քաղաքացի: Սակայն ասկէ չհետեւիր թէ եկեղեցին, իրեն կազմակերպեալ մարմին, յանձն առնելու է պաշտպան կանգնիլ ամէն բարեկարգութեանց թէեւ ատոնք ինքնին բարի ըլլան, վասն զի այդ ընթացքով իր հոգեւոր մեծ նպատակը կրնայ զանց առնուիլ: Սակայն իրեն թերթ մը սապէս կը խօսի ամերիկեան եկեղեցիներու պարտականութեան վրայ այս խնդրոյն նկատմամբ:

Յիսուս տարի առաջ մեր եկեղեցիներուն մեծ մասին դէմ կ'ընուէր առ հասարակ թէ քիչ ուշադրութիւն կը նուիրեն քրիստոնեական գործերու: Կիրականօրեայ դպրոցը, աղօթածոցովը, և գլխաւորապէս օտար առաքելութիւններու համար ցուցուած քիչ շատ ջանքերը, կը դրաւէին անոնց ամբողջ ուշադրութիւնը: Հիմա ճօճանակը դադարէ բոլորովին հակառակ ծայրը: Հիմա երբեմն երբեմն կը յայտարարուի թէ եկեղեցիներէն ոմանք իրենց մարդասիրական ձեռնարկները բաղմնապատկելու այնչափ հետամուտ են որ իրենց գործին որոշակի հոգեւոր բաժնին բաւական աշխատութիւն և ջանք չեն նուիրեր: Այս կրնայ ճշմարիտ ըլլալ կարգ մը եկեղեցիներու նկատմամբ, բայց դեռ չենք կարծեր թէ ճշմարիտ է շատ եւ

կեղեցիներու նկատմամբ : Այսու ա-
մենայնիւ մատնանիշ կ'ընէ իրական
վտանգ մը :

Ամէն եկեղեցի կրնայ, և պարտի,
կանոնաւորապէս ընել իր գործը, բայց
միտք պահուելու է եկեղեցական գործի
և լոկ մարդասիրականի միջև դռնուած
զանազանութիւնը : Ինքնին կարևոր, և
կենսական կերպով կարևոր, մարդասի-
րական գործ մը անպատճառ եկե-
ղեցւոյ ձեռամբ կատարուելու չէ : Բացա-
ռութիւն են բացառիկ պարագաները :
Քրիստոնէական եկեղեցին նպաստելու
չէ՞ ամէն բանի որ իրապէս օգտակար է
մարդոց : Անշուշտ նպաստելու է : Ու-
րեմն որչափ որ կարելի է՝ նպաստելու
և մինչև անգամ ձեռնարկելու չէ՞ ամէն
տեսակ բարի գործի : Այդ չհետևիր
անհրաժեշտ կերպով :

Կարելի է կազմակերպել եկեղեցա-
կան գործունէութեան այնչափ ձևեր,
այս կամ այն տեսակ գործեր, բարե-
սիրական այնչափ ձեռնարկներ, որ ե-
կեղեցին իսկապէս բռնադատուի չա-
փազանց ցրուել իր ուշադրութիւնը :
Կարելի է անհոգներն հրապուրելու նպա-
տակաւ չափազանց յոյս դնել այսպիսի
բաներու ազդեցութեան վրայ, և հաւա-
սարապէս կարելի է անոնց պատճառաւ
անկարող դառնալ պահանջուած հոգևոր
ծառայութիւնը մատուցանելու անհոգ-
ներուն, եթէ այդպիսիք հրապուրուած
են : Եկեղեցւոյ մը վերջնական փորձաքարը
սա հարցումն է : Ինչ տեսակ քրիս-
տոնեաներ կը պատրաստէ : Բաւական
չէ այլ և այլ դասակարգերու պատկա-
նող ունկնդիրներու ստուար բազմու-
թիւն մը հաւաքել, թէև այդ փափաքե-
լի է : Ոչ ալ բաւական է անոնցմէ շա-
տերն յորդորել որ եկեղեցւոյ անդամ
ըլլան, թէև այդ ալ բաղձալի է : Հո-
գևոր կեանքով անանելու են անոնք :
Վարժուելու են ոչ միայն անձնուրացա-
կան մարդասիրութեան, այլ նաև, և
մանաւանդ, ապաշխարութեան, աղօ-
թասիրութեան, աշխատասիրութեան և
գործնական և անձնական բարեպաշ-
տութեան :

Երևելի մարդասէրներէն ոմանք այն-
պէս տպրած են, որպէս թէ, աշխարհը
բարեկարգելու համար, լոկ անհրաժեշտ
ըլլար ի գլուխ հանել այն մասնաւոր
բարեկարգութիւնը որուն իրենք ջա-
տադով են : Սակայն աւելի կարևոր է
Յիսուս-Քրիստոսի առաջնորդել զմարդիկ
ի սրտէ : Չոր օրինակ, համոզէ մէկը որ
ժուժկալութեան հաւատարիմ ջատագով
ըլլայ, և ահա լաւ գործ մը ըրած կ'ըլ-
լաս : Բայց անպատճառ ապաշխարած և
Աստուծոյ որդի եղած չըլլար ան : Հա-
մոզէ մէկը որ հարազատ քրիստոնեայ
ըլլայ, և ահա խնդրոյն խորը թափան-
ցած կ'ըլլաս : Ատկէ ետեւ մարդ պիտի
նպաստէ ամէն բարեկարգութեան որ

մարդկային սեռին հոգևոր բարեկաւու-
թեան հետ կենսական կերպով կա-
պակցեալ կը թուի իրեն :

Եթէ ըսուի, ինչպէս կրնայ ըսուիլ
բաւական իրաւամբ, թէ Քրիստոնէու-
թեան ուսուցիչներն հետեւապէս և միշտ
համակիր չեն ճշմարիտ բարեկարգու-
թիւններու, սա պարզ պատասխանը
կը տրուի թէ անոնք իրենց քրիստոնէ-
ութեան չափով համակիր են ամէն բա-
նի զոր Քրիստոսի բաղձալի կը համա-
րին : Տակաւին անոնք այնչափ զարգա-
ցած, այնչափ մտացի և լուսաւորուած
քրիստոնեաներ չեն որչափ պարտին ըլ-
լալ : Սակայն ունին զարգացման ընդու-
նակութիւն որ կրնայ մշակուիլ : Եկեղե-
ցին, թերեւս ուրիշ շատ բաներով դեռ
ղերմն համար, կատարած չէ դեռ իր
ամբողջ և պարտաւարտ զործը ա-
նոնց նկատմամբ : Յիսուսի Հոգիէն բա-
ւական հաղորդած չէ անոնց :

Ինչ որ ըսինք՝ մասնաւոր եկեղեցիի
մը համար չէ : Ոչ ալ միտք ունինք եր-
բեք ջատագովել այն պարտադանցու-
թիւնը զոր շատ եկեղեցիներ կը ցուցնեն
հասարակութեան նկատմամբ : Միայն
կը փափաքինք շեշտել սա իրողութիւ-
նը, որ որչափ ստեղծ և որչափ ստիպու-
ղապէս շեշտուի՝ կ'արժէ, թէ ամենէն
օգտակար եկեղեցին ամենէն նուիրա-
գործեալն է : Արտաքին և ձևական
գործունէութեան ոչ մէկ քանակութիւն
կամ տեսակ, որչափ ալ ինքնին հիա-
նալի ըլլայ, կրնայ հոգևորութեան տե-
ղը բռնել : Երբեք չպատահիր որ Հոգ-
ւոյն Սրբոյ ազդեցութեամբ վառուած
եկեղեցի մը, իր գործողութեան մե-
թոտն ինչ ալ ըլլայ, ազդեցութիւն
չգործէ իր շուրջ գտնուած ժողովրդեան
վրայ և անոնց օրհնութեան միջոց չըլլայ :

ԵԼԻՑ ԳԻՐԳԸ [Խմբագրական]

1.

Մովսեսի այս երկրորդ գիրքն իր անունը
կ'առնէ իր առաջին կիսուն մէջ պատմուած
գլխաւոր դէպքէն, բայց այս անունը չըզո-
տուի երբայական Աստուածաշունչին մէջ :
Հոն այս գիրքը չունի ուրիշ անուն, բայց
եթէ իր առաջին երկու բառերը, որոնց
թարգմանութիւնն է «Արդ ասոնք են ա-
նունները» : Գիրքը բնականապէս կը բաժ-
նուի երկու մասի : Առաջինը կը բաղկանայ
առաջին տասնհինգ գլուխներէն և իր
նիւթն է Իսրայելի ազատումը Եգիպտոսի
իշխանութենէն, երկրորդը կը բաղկանայ
մնացեալ գլուխներէն, ժեշն մինչև Խ :
Կրնայ ըսուիլ թէ իր նիւթն է Աստուծոյ
մասնաւոր ժողովուրդն ըլլալու համար Իս-
րայելի նուիրագործումը :

Երկու մասերը կրնան վերածուիլ սա
ստորաբաժանումներուն .

Մաս Ա. (1) Իսրայելի հարստահարումը
Եգիպտոսի մէջ . Գլ. Ա. (2) Մովսէս, իր
ծնունդը, կրթութիւնը, կոչումը եւ իր
պաշտօնն սկսիլը . Գլ. Բ—Զ : (3) Առաջին
ինը պատուհասները . Գլ. Է—Ժ : (4) Տասնե-

րորդ պատուհասը եւ Չափիկը . Գլ. ԺԱ. եւ
ԺԲ : (5) Իսրայելի ազատումը եւ Կարմիր
Ծովէն անցնիլը . Գլ. ԺԳ. եւ ԺԴ :

Մաս Բ. (1) Եգիպտէ մինչև Սինա ճամբոր-
դութիւնը . Գլ. ԺԵ—ԺԸ : (2) Բարոյական
եւ քաղաքային օրէնքը . Գլ. ԺԹ—ԻԴ : (3)
Խորանին յատակաձևը . Գլ. ԻԵ—ԼԱ : (4)
Ուխտին զբոսումը . Գլ. ԼԲ—ԼԴ : (5) Խորա-
նին շինուիլը եւ կանգնուիլը . Գլ. ԼԵ—Խ :

Երբայեցիք իբրեւ ընտանիք մը մտան
Եգիպտոս եւ իբրեւ ազգ մը ելան անկէ :
Մտան հոն իբրեւ բարձր համարում վայե-
լող վարչապետի մը նպաստաւորեալ ազգա-
կանները, ելան անկէ իբրեւ հարստահարող
կառավարութեան մը ատենի եւ փախստա-
կան գերիները : Երբ հոն մտան իրենք, հա-
ւանօրէն ոմանք մնացին ընտրեալ ընտանի-
քէն դուրս որ Մեղքիսեղեկի եւ Յոբի նման
պահեցին ճշմարիտ Աստուծոյ գիտութիւնը :
Երբ ելան անկէ, իրենց ցեղէն դուրս բո-
լոր աշխարհը կռապաշտութեան մատնուած
կը թուէր :

Առաջին խնդիրը որ մեր առջեւ կ'ելլէ
Եգիպտոսի մէջ Իսրայելացւոց բնակութեան
տեւողութիւնն է : Եթեանասուն հոգիէ բաղ-
կացեալ ընտանիքը քանի՞ տարիէն եղաւ իբր
երեք միլիոնէ բաղկացեալ ազգ մը : Սուրբ
Գրոց ինչ ինչ համարներուն մէջ առերեւոյթ
տարբերութիւն մը կայ այս մասին : Ել. ԺԲ.
40 համարին մէջ կ'ըսուի թէ «Եգիպտոսի
մէջ Իսրայելի որդւոցը բնակած ժամանակը
չորս հարիւր երեսուն տարի էր» : Բայց
ըստ Եօթանասնից եւ Սամարական թարգ-
մանութեանց, այդ հաշուոյն մէջ առնուած
է նահապետներու փանառ երկրին մէջ
բնակութիւնը, որով Եգիպտոսի մէջ Իս-
րայելացւոց բնակութեան տեւողութիւնը
կ'իջնէ 213 տարւոյ : Այս կը համաձայնի
Գաղ. Գ. 17 համարին հետ, որ կ'ըսուի թէ
օրէնքը Աբրահամու տրուած խոստումէն,
ոչ թէ Իսրայելի Եգիպտոս երթալէն, 430
տարի ետեւ տրուեցաւ : Կը թուի թէ կը հա-
մաձայնի նաեւ Ել. 2. 16—20 համարներուն
հետ, ուր միայն երեք նախահայրեր կը յիշ-
ուին Ղեւիի եւ Մովսէսի միջեւ, նաեւ Ել.
Բ. 1 համարին հետ, որուն նայելով Մովսէսի
մայրը Ղեւիի մէկ աղջիկն էր : Մեր Աստուա-
ծաշունչներուն մէջ զրուած թուականներն
ալ այս հաշուոյն համաձայն կու գան :

Սակայն միւս կողմէ Ել. ԺԲ. 40 համա-
րին խօսքը շատ որոշ է եւ տեղի չկայ են-
թադրելու թէ երբայական բնագիրը փոխուած
է : Ծն. ԺԵ. 13 եւ Գոր. Է. 6 համարներն
ալ կը ցուցնեն թէ Երբայեցիք կ'որ հաշուով
400 տարի ծառայեցին Եգիպտացիներուն :
Դալով վերոյիշեալ ըստ երեւութիւն հակա-
սական համարներուն, «Ղեւիին մէկ աղ-
ջիկը» կրնայ նշանակել Ղեւիի սերունդէն
մէկը (բաղդ. Ղուկ. ԺԳ. 16) : Իսկ Ել. 2.
16—20 համարներուն մէջ յիշուած նախա-
հայրերուն սակաւութեան գալով, գիտենք
թէ Սուրբ Գրոց մէջ ազգաբանական անուն-
ները երբեմն զանց կ'առնուին եւ Ա. Մնաց.
Է. 20—27 համարներէն կ'իմանանք թէ Յե-
սու, Մովսէսի ժամանակակիցը, Եփրեմի
տաներորդ սերունդն էր եւ հետեւապէս
Յովսեփի, Ղեւիի եղբոր, մետաւաներորդ
սերունդը : Դալով Գաղ. Գ. 17 համարին,
Պօղոս չըսեր թէ խոստումը օրէնքէն մասն
430 տարի առաջ տրուեցաւ : 430 տարին
անոր փաստին այնչափ կը ծառայէ որչափ
643 տարին : Դարձեալ, որովհետեւ մեծա-
մասնութիւնն այն անձանց որոնց գրեց ինք
Եօթանասնից թարգմանութիւնը կը գործա-

ծէին, հարկ չհամարեցաւ իր վատտէն շեղիլ եւ այն թարգմանութեան սխալն ուղղել:

Ուստի մենք կը կարծենք թէ արդի մեկ-նիշներու մեծամասնութեան կարծիքն ուղիղ է եւ թէ 430 տարին հաշուուելու է այն թուականէն երբ Յակոբ Եգիպտոս իջաւ՝ եւ ոչ Արրահամու եղած խոստումէն: Եթէ այս պատճառաւ հարկ կ'ըլլայ ուղղել Աստուածաշունչին առաջին մասին երես-ներուն զուգահեռ զրուած թուականները, յիշելու ենք թէ անոնք ներշնչեալ գիրքին մէկ մասը չեն կազմեր:

Նկատողութեան արժանի ուրիշ խնդիր մը եւս կայ եւ կը վերաբերի եգիպտական պատ-մութեան: Հնար է որոշ գիտնալ Իսրայելա-ցիներն հարստահարող Փարաւոնը:

Եգիպտոսի վրայ մեր ծանօթութիւնները մեծ մասամբ յիշատակարաններէ կը քաղուին, եւ շարունակ նոր եւ կարեւոր տեղեկու-թիւններ իրոյս կը բերուին անոնց միջոցաւ: Կան նաեւ յոյն պատմիչներու ինչ ինչ վկայու-թիւններ որ մեծ օգնութիւն մը չեն ընձե-ռեր, նաեւ Մանեթոն անուն բնիկ եգիպտացի քուրմի մը պատմութիւնը, զոր այդ քուրմը Ն. Ք. երրորդ դարուն մէջ գրեց յատկապէս Եգիպտոսի յոյն աշխարհագրագետներուն համար: Կ'ըսուի թէ Մանեթոն գործածեց վաւերա-կան պատմութեան նիւթեր որ հիմա կոր-սուած են: Դժբաղդաբար իր գործն ալ կոր-սուած է եւ հիմա անկէ կտորներ միայն ունինք Յովսեփոսի պատմութեան մէջ եւ քաղուած մը Եւսեբիոսի եւ Սինկէլոսի գոր-ծերուն մէջ: Եւ չենք գիտեր թէ Եւսեբիոս եւ Սինկէլոս իրօք տեսան Մանեթոնի բնա-գիրը: Մանեթոնի կողմէ եգիպտական այլ եւ այլ հարստութիւններու յատկացուած ժամանակին նայելով եգիպտական պատ-մութեան սկզբնաւորութեան թուականը կ'ըլլայ 5004 Ն. Ք., բայց գիտցուած է թէ այդ հարստութիւններէն ոմանք ժամանա-կակից եղած են, մին վերին, միւսն Ստո-րին, Եգիպտոսի մէջ իշխանութիւն վարե-լով: Փրոֆ. Մաք Կրէկըր կ'ըսէ թէ «պատ-կանելի մասնագէտ եգիպտաբաններու կար-ծեօք Ն. Ք. 2500 տարին հաւանական թուա-կանն է Մենեսէ սկսող պատմութեան սկզբը-նաւորութեան»:

Տասնեւչորս հարստութիւններ իշխեցին եւ անցան Յովսեփի ժամանակէն առաջ: Ապա եկան հովիւ թագաւորները որ օ-տարազգի էին եւ նուաճեցին Ստորին Ե-գիպտոսը: Ասոնցմէ մէկուն օրով էր որ Յովսեփ վարչապետ եղաւ: Ասոնք իբրեւ օտարականներ սիրով պիտի նայէին հա-ւանօրէն Երրայեցիներուն, եւ կարելի է որ քաղաքային այն պատերազմներուն մէջ, ո-րոնց վախճանն եղաւ այդ հարստութեան տապալումը եւ որոնք տեղի ունեցան Յով-սեփի ժամանակէն ոչ շատ ետքը, Երրայե-ցիք իրենց համակրանքը ցուցին այդ հա-րստութեան՝ որուն կողմէ այնչափ սիրա-լիք ընդունելութիւն գտած էին: Եթէ այդ-պէս էր, ուրեմն այդ պատճառաւ ալ, երբ բազմացան, պիտի ատուէին եւ հարստա-հարուէին բնիկ Եգիպտացիներէն: Հովիւ թագաւորներուն արտաքսման հետ սկսաւ յաջողութեան շրջան մը Եգիպտոսի համար: Յաջորդ 500 տարիներու պատմութիւնը կը վերաբերի մեծ մասամբ յաղթական կարգ մը պատերազմներու եւ աշխարհակալութիւննե-րու: 1881ին այդ վաղեմի շրջանին վերաբե-րող եգիպտական երեսուն քառասուն թագա-ւորներու մարմինները գտնուեցան: Կը կար-ծուի թէ ատոնցմէ մին հաստատուած է իւ-

րեւ մարմինն այն դիւցազին, որ յաղթական Եգիպտացւոյ առաջնորդեց երբ ապստամբե-ցան հովիւ Փարաւոններու իշխանութեան դէմ: Իր գլխուն վրայ երեք վէրքեր կան որ իր մահուան պատճառ եղած ըլլալու են: Սակայն իր թաղման կերպէն յայտնի է թէ իր կողմը յաղթական հանդիսացած էր: Այդ յաղթութիւնը ներմուծեց արքայական տաանեւութեան հարստութիւնը, որմէ ելած ամենէն նշանաւոր վեհապետն եղաւ Թոթմէս Գ: Սա ընդարձակեց եւ զեղեցկա-ցուց Թերէի մեծ մեհեանը, որուն շինու-թիւնն սկսած էր իր մեծ հայրը: Էր նաեւ մեծ պատերազմիկ մը: Տր. Կիքէ սապէս կը գրէ ասոր վրայով. «Թոթմէս իր 54ամեայ երկար իշխանութեան միջոցին Եգիպտոսի Աղեքսանդր Մեծն հանդիսացաւ. բաց աստի՝ իր ետեւ աշխարհ մը յիշատակարան թողուց»:

Այս հարստութիւնէն վեց թագաւորներ ելան Թոթմէս Գէ ետեւ: Ոմանք շատ կարող մարդիկ էին: Ապա եկաւ տաանեւիներորդ հարստութիւնը: Այս հարստութեան եր-րորդ թագաւորը, Ռամսէս Բ, որ կը կոչուի նաեւ Մեծն Ռամսէս, Երրայեցիներն հա-րստահարողն էր: Իր որդին Մենափթա ա-ռաջինն ալ այն Փարաւոնն էր, որուն օրով Երրայեցիք ելան Եգիպտոսէ: ՉՄովսէս որ-դեգրող իշխանուհին Ռամսէս Բի աղջիկն էր: Այս թագաւորին մարմինը ճանչցուած է մեռած եգիպտական այն թագաւորներուն մէջէն որոնց մոմիաները գտնուեցան 1881ին եւ հիմա կը կենան Գահիրէի թանգարանին մէջ: Պէտք է ըսել թէ քանի մը մեկնիչներ զՌամսէս չեն համարիր այն Փարաւոնը որ հարստահարեց Մովսէս մահուկը, բայց ե-գիպտաբաններու եւ նորագոյն մեկնիչներու համաձայնութիւնն այս մասին գրեթէ կա-տարեալ է:

ՀԱՅԱՆԵՆԻԱԿԱՆ ՆԵՐՈՒՆ
ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻՐԱՌՈՒԺՈՒԹԵԱՆ
ԱՐՀԵՍՏԻՆ ՎՐԱՅ

Գիտութեան յառաջդիմութիւնը լոկ զիպ-ուածի կամ պատահարի արդիւնք չէ, այլ բնական եզրակացութիւն՝ որուն հասած է մեծ միջք մը որ արդէն ուրիշներու կա-տարած գործին լիակատար հմտութեամբ զինուած, կարող է փորձերը յաջող վախ-ճանի հասցնել: Միայն զայս ընել բաւական չէ. փորձարկուն պարտի իր հանած եզրա-կացութիւնները ներկայացնել գիտական այնպիսի ճշդութեամբ, որ իր տեղեկագիրը կարող ըլլայ տուել հետախուզութեան նոյն գծին վրայ բոլոր ուրիշ գործողներու յար-ձակմանց:

Երբ գաղղիացի քիմիաբանը Լուի Փասթէօռ, որուն համբաւը այնքան տարածուած է, ի վեր հանեց խմորման եւ նեխման պատճառնե-րուն վրայ իրողութիւններ, եւ երբ 1857է մինչեւ 1865 հրատարակեց իր ճառերը, անհերքելի փաստերով հաստատելով թէ այս բաներուն պատճառն են մանրիկ գործարա-նաւորներ, հաւանականապէս չխորհեցաւ իր գիւտին սպառնալ ընդարձակ կարելիութեանց վրայ, թէ պիտի անցնէր քիմիագէտներուն սահմաններէն անդին, թէ այդ բներեւոյթ-ներուն վրայ բացատրութիւններ պիտի տար, բներեւոյթներ՝ որոնք այնքան երկար ժա-մանակ ի դերեւ հանած էին հանճարեղ հե-տախոյզներու լաւագոյն աշխատութիւնները:

Մինչեւ ութեւտասներորդ դարուն մէջ-տեղերը վերաբուժութիւնը չէր կրնար գի-տութեանց կարգը դասուել: Նախ սափրիչ-ները եւ յետոյ սափրիչ վերաբոյժները ի գործ

կը դնէին յիշեալ արհեստը, եւ այնպիսի մե-թոտներով՝ որոնք վարպետէն ուսանողին կ'աւանդուէին ծածկաբար: Վէրքերը կը դարձանուէին խիւսերով եւ օծանելիներով, եւ վերաբուժական մաքրութիւնը անձանօթ էր: Սկովտացի երկրագործ ճոն Հընթըրի կրտսերագոյն որդւոյն ժամանակէն ետեւ (1728-93), որուն կը պարտինք չնչերակնե-րուն մէջ արեան շրջան ընելու գիտութիւ-նը, վերաբուժութիւնը «քիչ մը օծանելիք-ներու եւ խիւսերու ծանօթութեան հետ լոկ մեքենական ճարտարութեան սահմանէն անդին անցաւ»:

Այդ ժամանակէն հետէ Հընթըրի մեթոտը անդամադննութեան, ախտաբանութեան եւ վերաբուժութեան մէջ, անհրաժեշտ համարուած է վերաբոյժին հա-մար: Այսու ամենայնիւ տակաւին շատ հե-ռի էր ճիշդ ըլլալէ այն գիտութիւնը զոր անոր ջատագոյնները կը յուսային, բայց ան-կարող էին ձեռք բերել:

Աւելի յառաջդիմութիւն եղաւ 1800էն հետէ քան նախորդ 2,000 տարիներուն մէջ. եւ սակայն այս ժամանակի վերաբոյժը «Հի-փոկրատէ քիչ աւելի ծանօթութիւն ունէր գործողութիւններէն ետքը պատահած վը-տանդներուն գլխաւոր պատճառներուն, ինչպէս՝ թարախում, թունաւոր թարախին խոռոմը արիւնին հետ, ծնօտներու կար-կամութիւն, եւ տակաւին աստ եւ անդ կը խարխալէր անոնցմէ ազատուելու միջոց-ներ գտնելու համար»:

Նա ոչ ջերմաչափ ունէր տեղին աստիճանը չափելու համար, ոչ վերնամաշկին ներքեւէն գործող գրեթ (շերէնկա), ոչ ծանօթութիւն թէ ինչ կարեւ-ւոր է արեան նուազումը արդեւիլը, կամ թէ ինչպէս կատարելու է զայն: Ոչ մանրադի-տակ ունէր, ոչ աչացաւի դիտակ, եւ ոչ որ եւ իցէ նուրբ գործիք որ այնչափ օգտա-կար ծառայութիւն կը մատուցանէր այսօր: Ի վեր քան զամենայն, անտեղեակ էր ան-զգայացուցման (anesthesia) եւ պարէլիզ-բանութեան: Ասոնք են այն երկու բաները որ կարելի ըրին ներկայ վերաբուժութիւնը: Տր. Մորթըն ատամնաբոյժը 1842ին առա-ջին անգամ Էթէր գործածեց Մասաչուսեցի Հանրային Հիւանդանոցին մէջ, եւ Տր. Ու-արըն կատարեց փոքրիկ գործողութիւն մը: Եւ այս թուականէն սկսեալ, վերաբուժու-թեան ուսումը եւ գործադրութիւնը նոր դարկ մը ընդունեց:

Ճողէֆ Լիսթըր, ուրիշ սկովտացի վիրա-բոյժ մը, Փասթէօռի ետանդին հաւասար եւ ունեւոր լեցուած, կը փնտռէր բան մը որ բացատրէր վատասերիչ փոփոխութիւնները, որոնք շարունակ սպառնալիք են վերաբու-ժական գործողութիւններու յանձնուած հի-ւանդներու, եւ պատուհաս՝ վերաբուժական գործողութեան: Ընդունեց Փասթէօռի հրա-տարակութեանց մէջ պարունակուած ճշ-մարտութիւնները, եւ անմիջապէս որդեգրեց զանոնք եւ սկսաւ ի գործ դնել իր արհես-տին մէջ: Մինչ իր մեթոտը հաղիւ ուրեմն հիմնուած էր գիտական սկզբանց վրայ, իր փորձառութեան արդիւնքները այնքան յա-ռաջ գացին այդ մեթոտով որ 1868ին հրատա-րակեց զանոնք եւ եղաւ հայր հաւանելական վերաբուժութեան: Այս ժամանակէն առաջ թարախը վերաբուժական գործողութեան հասարակ հետեւանքն էր, եւ ինչ ինչ պայման-ներու ներքեւ, երբ նուազ թունաւոր եւ նուազ ժահրաւոր կ'ըլլար քան ուրիշ ատեն-ներ, կը կոչուէր «գովելի»:

Արդարեւ գովե-լի, արդիւնք վատասերման, բորբոքման, հի-ւանդութեան, Երբ Փասթէօռ հրատարակեց

իր գործընկերները, Սըր Սփենսըր Ուէլչ եւ Մր. Չոնաթիան Հուչինսըն «Չուարանա-հատման գործողութիւնը մարդասպանու-թեան շատ տարբեր չէին նկատել», կ'ըսէ այս վերջինը Բրիտանական Բժշկական Ըն-կերակցութեան առջեւ խօսած ուղերձին մէջ, Մարմին յօդուածներ չէին բացուել երբ կարելի էր խոյս տալ այդ գործողութեան. եւ ուղեղը եւ ողնայարի ծուծը անծանօթ էին վիրաբոյժներուն. եւ երբ արկածի պատ-ճառաւ հարկ կ'ըլլար գործողութիւն կա-տարել մարմինն այդ կողմերուն վրայ, ի գործ կը դրուէր մեծագոյն յանգեցնութիւ-նով եւ մահացու վախճանի մը անտարա-կոյս ակնկալութեամբ. Հիւանդանոցները լեցուն էին տարախօսիկ հիւանդութիւննե-րով, օձախտով, փախտով, արեան թու-նաւորմամբ, եւ հիւանդանոցի մէջ բաց վէրք ունեցող որ եւ իցէ հիւանդ բարեբաղդ կ'ըլ-լար եթէ ազատուէր պարզապէս թարախի հոսումով՝ առանց աւելի ծանր վիճակնե-րու ենթարկուելու. Բաղադրեալ բեկումը, այսինքն՝ ոսկորին մորթէն դուրս իյնալուն պատճառաւ վէրք բացուիլը ոսկորին կոտ-րուած կէտին հետ ուղղակի հաղորդակ-ցութիւն ունեցող կակուղ մասերուն մէջ, գրեթէ սոյոգ եւ անտարակոյս մահ կը նշա-նակէր. Իրաց վիճակն այսպէս էր 1867ին. կը թուած հիւանդապահներ սակաւաթիւ է-ին, առողջաբանական ուսումը չէր հաս-կըցուած, հիւանդանոցները խնդրուած էին. ընդհանրապէս հին չէնքեր էին անոնք փայտէ յատակներով, որոց ձեղքուածներուն մէջ տարիներէ հետէ հիւանդութեան սերմերով ծանրաբեռնեալ փոշի լեցուած էր:

Յօդուածագիրս գիտէ հիւանդանոց մը ուր քսան տարիէ հետեւ ալ տակաւին վէրքեր դարմանելու հին մեթոտները կը գործադ-րուէին. Հոն յաճախ մէկ սպունգը քսան երեսուն հիւանդի կը գործածուէր. եւ նոյն սպունգը շատ անգամ արդէն երկար ատեն հիւանդներու վրայ գործածուելէ հետք մէկ կողմ նետուած սպունգ էր: Արդարեւ բա-րեբաղդ էին այն հիւանդները, որ արտա-քին վէրք չունենալով չէին ծծեր թոյնը: Ա-նոնք կրնային ազատուիլ. Բայց հիւանդու-թեան սերմերով բեռնաւորեալ սպունգը իր հետ վարակում կը տանէր ամէն մէկ բաց վէրքի, ժահր աւելցնելով որչափ վիրաբոյժը սպունգը գործածել սկսած կէտէն կը հեռա-նար: Վիրաբոյժին իրաւ պէտք էր վախճալ քանի որ իրերը այս վիճակին մէջ էին. եւ հիւանդը, որուն միտկ յոյսը դանակին վրայ էր, իրաւացի պատճառ ունէր գործողու-թեան օրը մօտենալէն վախճալու:

Չարմանալի է, երբ ետ այս ժամանակնե-րուն կը նայինք, թէ ինչպէս աղէկ հետե-ւանքներ, արդիւնքներ յառաջ կու գային, ի նկատի ունենալով, այն պարագաները ո-րոնք յիշուեցան հիմա: Չենք զարմանար որ զիւղին մէջ եւ իր հիւանդներուն տու-ներուն մէջ գործող վիրաբոյժին վիճակա-գիրները քաղաքին մէջ աշխատող արհես-տակցին վիճակագիրներէն աւելի աղէկ էին: Բաղադրին մէջ աշխատող վիրաբոյժը մեծ հիւանդանոցի մը բոլոր գիւրութիւն կոչ-ուած բաներն ունէր իր արամագրութեան ներքեւ, բաց աստի ունէր նաեւ շատ հի-ւանդութիւններ. եւ ակտեր տեսնելու ա-ռաւելութիւններն ալ: Այսու ամենայնիւ զիւղի հիւանդը բոլորովին ապահով վիճակի մէջ չէր գտնուել: Ամէն տեղ սոսկալի օձ-ախտը, ծնօտներու կարկամութիւնը եւ արեան թունաւորումը կը հետեւէին վիրա-

բոյժին քայլերուն, վասն զի նա տակաւին կը կրէր իր գործիքները թաւապատ եւ բազմամեայ փոշիով ծածկուած գեղեցիկ պատեաններու մէջ: Նոյն իսկ գործիքները եւս ակտեր կը բովանդակէին յաճախ. ա-նոնց փայտէ կոթերը իրենց բազմաթիւ ձեղ-քուածներուն մէջ լեցուած ունէին թանձ-րացած կարծրացած արիւն: Զեղքուածնե-րու մէջ պարունակած ակտերու սերմերը կը թափէին նոր վէրքերու մէջ, որպէս զի անոնց մէջ աճին, եւ չարիք վտանգ յառաջ բերին իրենց աճելովը:

Այս նկարագրութիւնը երբեք չափէն ա-ւելի մութ եւ տխուր չէ. այս էր իրաց վի-ճակը 1867էն առաջ, ի Միւնիխ Մէսպաու-մի հիւանդանոցին մէջ, հակառակապէսնե-րու կիրառութեանն առաջ, բոլոր վէրքերուն հարիւրին 80ը հիւանդանոցի փոխառի կը փոխուէին: «Օձախտը սովորական ակտ էր այն օրերը, այնպէս որ անոր պատահումը բնական բան մը կը համարուէր: Գանկոս-կրին վէրքը չկարել հաստատուն սկզբունք էր, եւ վէրքի մը կարը թարախին հո-սումը արգելելու համար էր, եւ հե-տեւանքը կ'ըլլար օձախտ»: Տարուան մը մէջ եթանասուն հիւանդներու տասնը-մէկը որոյ վրայ անդամահատութիւն կա-տարուած էր, մեռան արեան թունաւորու-մէ, եւ հարկ եղած էր բաղադրեալ կոտ-րուածներ կտրել հանել վարակումներ ար-գելելու համար, որոնք մահաբեր կրնային ըլլալ քանի մը օրերու մէջ: Ֆոլքմանի հի-ւանդանոցին մէջ ի Հալլէ, բաղադրեալ կոտ-րուածներէ մեռնողներուն թիւը հարիւրին 40էր: Ամերիկայի մէջ անդամահատութեան յառաջ եկած մահերուն թիւն էր սովորա-բար հարիւրին իւր 33:

Վիրաբուժութեան աւելի հին գասագիր-քեր վիճակագրութեան երկայն ցուցակներ կը պարունակեն որոնց մէջ եղանակներուն աղբեղութիւնը, ջերմութեան աստիճաննե-րը, մարդկային սեռերը, աղբայնութիւն կամ ցեղ կ'ուսումնասիրուին գործողու-թիւններուն յաջողութեան վրայ անոնց ներգործութեան վերաբերմամբ:

«Մենք գիտենք այսօր թէ վէրքի մը բուժումը բոլորովին անկախ է այս եւ ուրիշ բաներէ որոնք առաջ կարեւոր կը համարուէին, ինչպէս՝ ժառանգական տկա-րութիւն կամ անհատական տրամագրու-թիւն: Այս դէպի լաւագոյն փոփոխու-թիւնը բոլորովին ընծայուելու է մեր սա գիտութեան թէ վէրքերու վարակումը, խմորման եւ փտացման պէս, ուղղակի մանրածնիներու ներմուծման եւ աճման պէտք է ընծայել: Պաշտպանեցէ վէրքը այդ գործարանաւորներէն, եւ պիտի բուժուի զնոտախտը, գաղղիական ակտը կամ քաղց-կեղը այդ մարդոց կամ կին մարդոց, դեռա-հասներու կամ ծերունիներու մէջէն:»

Նշանակութեան արժանի է որ երկու մեծ յառաջդիմութիւնները որ կարելի ըրած են արդի վիրաբուժութիւնը, եղած են այնպի-սի անձանց ձեռքով որոնք իրենք վիրաբոյժ չեն: Անոնց առաջինը, Մորթըն, եթերը ջատագովողը եւ առաջին անգամ գործածո-ղը, ատամնաբոյժ էր Պոսթընի մէջ: Իսկ երկրորդը, Փասթօն, խմորացման վրայ միջբոյժներու ներգործութեան գտնիչը, գաղ-ղիացի քիմիագէտ մըն էր: (Շարժական)

ԼՈՒՍՆԻՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ՕԴԻՆ ՎՐԱՅ

Լուսինն վրայով սխալ գաղափարներ շատ կան. ինչպէս՝ թէ լրացեալ լուսինը կը մաքրէ

ամպերը. թէ պէտք է եղջերաճեւ լուս-նին ժամանակը բակլայ ցանել կամ ծառեր կտրել, տապալել. թէ գէշ նշան է եթէ լուսինն փոփոխութիւնները ուրբաթ կամ կիրակի պատահին. թէ ամսուան մէջ եթէ երկու անգամ լուսնի լրում պատահի, ջրհե-ղեղ կամ ողողում կ'ըլլայ. թէ հին լուսինը նոր լուսնին բազուկներուն մէջ տեսնել անձրեւ գալու նշան է. եւ շատ ուրիշներ որոց ցանկը միայն շատ մը տեղ կը գրուէ: Մ. Ֆրամմարիոն կ'ըսէ թէ օգին վրայ լուս-նին աղբեղութիւնը անհիմն բան է: Լու-սինէն մեզի հասնող տաքութիւնը մեր ջեր-մութեան աստիճանին վրայ աստիճանի մը տասներկու միլիոներորդն է, եւ մթնոլոր-տին վրայ լուսնին աղբեղութիւնը ծանրա-չափ գործիքին ճշման վրայ մատնաչափի մը քանի մը հարիւրերորդին չափ միայն կ'ըլ-լայ: — Բանակութիւն՝ որ շատ մը նուազ է քան այն փոփոխութիւնները որ տեղի կ'ու-նենան ուրիշ պատճառներու աղբեղութիւ-նով: Միով բանիւ, համամիտ ենք այն ոտանաւորին որ սապէս կ'ամփոփէ նիւթը.

Լուսինն եւ օդը կրնան մէկտեղ փոխուիլ, բայց լուսնին փոփոխութիւնը չփոխուի օդը: Մինչեւ անգամ լուսնին բոլորովին բակին բան մը նշանակելուն հաւատացուի, վասն զի Մր. Լաու գտաւ թէ ինչպէս որ անկէ հետեւ անձրեւ կու գայ, նոյնպէս ալ գեղեցիկ օդ կ'ըլլայ, եւ Մարիոթ եւ Ապէրքորմպի գտան որ վաթսուներմէկ անգամէն երե-սուներորդը լուսնին բակէն անմիջապէս առաջ անձրեւած է: Բայց մենք տակաւին կը խոստովանինք որ միշտ ունինք տարտամ յոյս մը թէ ապագայ մէտեորաբան մը պիտի պարզէ խնդրին կնճառութիւնը, եւ օր մը որոշ պիտի ապացուցանէ թէ մեր արբանեակը վերջապէս գործ մը ունի մեր օդին եղա-նակին հետ:

ԳՍԱՆԸՅՈՐԸ ԿԵՏ ԶՈՒԿԵՐ ԾՈՎԵԶԸ

Հաճոյական գիւտ մը ըրին Յուլիս 4ին առաւօտը երկու մարդիկ Նոր Զելանտայի Բէփարա նաւահանգստին հիւսիսային կող-մին դուրսը: Իբր քսանեւեթը սփէրմ կոչ-ուած կէտեր դանուեցան ծովեզրը. ամէնքն ալ քանի մը մղոն տարածութեան մէջ: Սփէրմ կէտերը իրենց ձագերն ելլելու ժա-մանակը սովորաբար կը թողուն Հակար-ջային լայնութեանց ցուրտ կլիմաները մին-չեւ որ ձագերը զօրանան ետ դառնա-լու չափ. եւ կը կարծուի թէ անոնք այս ճամբորդութիւններէն մէկուն ժամանակը բուռն հովերէ արգելուելով, ջանացած են տեղ մը ապաստան փնտռել, բայց յան-կարծ իրենք զիրենք ծանծաղ ջուրի մէջ դտած են, ուր տեղատուութեան ջուրերը չուտով զանոնք պատրաստ օրս թողած են մարդոց ձեռքը: Զեռներէց ընկերութիւն մը ձուկերուն մարմինները խաշելու գործո-ղութիւնն սկսեց, թէպէտ իր միջոցները անբաւական էին այսպիսի հսկայ ձեռնար-կութեան մը: Զիւաւոր մը որ կը ճամբոր-դէր ծովեզրէն ի վեր, բարեբաղդութիւն ունեցաւ մեծ քանակութեամբ ափսոսելու կոչուած իւղային նիւթէն դանակով իբր 3,000 անգղ. ոսկոյ արժողութեամբ: Ափսոսելու, յարգի նիւթ մեղրամոմի երեւոյ-թով, կ'ելլէ կէտ ձուկէն: Հիմա շատ մար-դիկ այդ կողմերը կը սպասեն մակընթա-ցութեան եւ տեղատուութեան, որպէս զի յիշեալ նիւթէն ձեռք բերին:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԵՌԱԶԱՅՆ

Մօտերս Պերլինի եւ Փոցտամի մէջտեղ հեռաձայն մը հաստատելու յաջող եւ շահեկան փորձը կատարուեցաւ ճամբորդութեան վրայ գտնուող հեծեալ զինուորներու համար: Ձեռնարկն ընողներն են քանի մը բրուսիացի Ուհլան կոչուած զինուորներ: Առաւօտուն կանուխ մէջ մէկ սպայ եւ երկու երկու ուրիշ զինուորականներ Պերլին եւ Փոցտամ գացին: Իւրաքանչիւր խմբակ ունէր հեռաձայնի կատարեալ սարուած մը, զոր մարդոցմէ մին կը կրէր իր կուրծքին վրայ կաշիէ ամանի մէջ դրած: Կը կրէր նաեւ բարակ թել որչափ որ պէտք էր: Թելին ծայրը կցուած էր քաղաքին հեռաձայնի կայարանին՝ ճամբուն վրայ գտնուող ծառերուն գագաթները դրուած տէգերուն ծայրերը հաստատուած երկփանիններուն միջոցաւ: Այս պատճառաւ մէն մի հազարամեթր թել գործողութեան ընդհատում մը տեղի կ'ունենար, եւ կը ստուգուէր թէ թելը կայարանին հետ կապակցութիւն ունէր թէ ոչ: Յետոյ մէկ հազարամեթր նոր թել կը կցուէր առջինին, եւ յառաջ կը քայլէր մարդը: Երկու ծայրերը գտնուող մարդիկը իրարու հանդիպեցան թէլովի մէջ: Թելերը ուրոյն ուրոյն փորձուած ըլլալով իրենց պատկանեալ կայարաններուն հետ, իրարու կցուեցան եւ հեռաձայնի հաղորդակցութիւն հաստատուեցաւ Պերլինի եւ Փոցտամի մէջտեղ, որոց իրարմէ հեռաւորութիւնն է իբր քսան մղոն: Բոլոր դործը կատարուած է իբր չորս ժամէն:

ԱՅԼԵՒԱՅԼԷ

Սարդը այնքան լաւ մետաքսաթել ունի որով իր ոստայնը կը շինէ, որ անգամ մը հետաքրքիր անձ մը մէկ սարդին մարմնէն 3,480 եարտա թել քաշեց, որ երկայնութեամբ երկու մղոնէն քիչ պակաս է: Սարդին թելէն շինուած կերպսը չերամի մետաքսէն շինուածէն աւելի փայլուն է եւ գեղեցիկ ոսկեգոյն:

—Սոխին հիւթէն շատ յարմար մածուցիկ նիւթ մը կրնայ շինուիլ: Բաւական խոշոր սպանիական սոխ մը, կարճ ժամանակ ետեւէն ետքը երբ կը ճնշուի, բաւական առատ մածուցիկ հիւթ մը կու տայ: Այս շատ կը դործածուի թիթեղի, գինկի, եւ մինչեւ իսկ ապակիի վրայ թուղթ փակցնելու, եւ մարդ կը զարմանայ անոր այնչափ լաւ փակցնելուն վրայ: Աժան եւ աղուոր է եւ աւելի սուղ փակչուն նիւթերու տեղ կը ընէ:

—Երկրագործական քիմիագէտ փրոֆէսոր Ուիլի կարգ մը փորձեր կատարեց որոշելու համար Միացեալ Նահանգաց զանազան հողերուն յարաբերական պողպատութիւնը: Այս հետազոտութեան վերջնական նպատակը կը թուի որոշել թէ ի՞նչ է որ եւ ի՞նչ մասնաւոր հողի պողպատութիւնը վերստին ձեռք բերելու հարկաւոր պարարտացուցիչն ընութիւնը, եւ այսպէս երկրագործները ազատել տարուէ տարի յուսկան հազարաւոր տոլարներ ծախուիլէ պարարտացուցիչ նիւթերու համար որ չեն յարմարիր եւ օգուտ չեն մատակարարեր հողին պէտքերուն որոց կը դործածուին:

—Տր. Փարվիլլ հետագայ իրողութիւնները կը պատմէ. Եթէ աման մը կաթնաթի իւղ (նէֆէ եւլը) պարունակող բաց ամանի մը մօտ դրուի, նաւթին հոսքը շուտով կը հաղորդուի կաթին: Եթեւստը, քափուրը

(էւֆէլէ) եւ շատ մը ուրիշ զօրաւոր հոտ ունեցող նիւթեր նոյն ներդրութիւնը կ'ընեն կաթին վրայ: Կաթը նաեւ պէտք է հեռի պահել ամէն թոշական նիւթերէ, եւ հիւանդներու սենեակ մնացած կաթը երբեք պէտք չէ խմել: Քաջ ծանօթ է թէ կաթը ի՞նչ զօրութիւն ունի գեղեցիկ համը փոխելու, ինչպէս՝ «Բիսպիտ», «Կոպպի», «Կիլոն», «Կիսպիլ», եւն:

—Վախճանեալ Փրոֆ. Ռոմէնս քանի մը տարի առաջ ձեռք դարկաւ կրթել քիմիան: Ղի մը Լոնտոնի Կենդանաբանական Ընկերութեան Պարտէզներուն մէջ: Յաջողութեամբ անոր սորվեցուց համբել անսխալ, մէկէ մինչեւ վեց յարգի կտոր եւ վանդակէն իրեն տալ զանոնք: Մինչ յայտնի էր թէ կենդանին գիտէր որ աւելի բարձր թիւ մը կար վեցէն վեր, դադարեցաւ իր ըմբռնելու կամ որոշելու կարողութիւնը: Յիշեալ փրոֆէսորը անոր սորվեցուց որոշել ձերմակը գունաւորէն, բայց կարող չեղաւ սորվեցնել մէկ գոյնը ուրիշէ մը որոշել:

—Մարդոց մէջ բաղաձայնութիւնը միջին հաշուով 10,000-ին 117 է, բայց այս թիւը կը զանազանի այլ եւ այլ ցեղերու մէջ: Եւրոպացոց մէջ ամենէն բարձր թիւն ունին սլավ ժողովուրդները եւ ամենէն ցածր՝ լատին ցեղերը: Երկուորեակ ծնունդներուն թիւը աւելի բարձր է գեղի բնակիչներուն քան քաղաքի բնակիչներուն մէջ. եւ այս վերջիններուն մէջ կը թուի թէ համեմատութիւնը խոտորնակ է, այսինքն՝ քաղաքը որչափ մեծ ըլլայ, երկուորեակ ծնունդներուն թիւն ալ ընդհակառակն փոքր կ'ըլլայ:

ԹՂԵԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ՔԱՐՈՉ

ՍՐՏԻՆ ԽԱՐԵԲԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

«Սիրտը ամէն բանէն աւելի խաբէ. բայ ու խիստ չար է»: Երեմ. Ժ. 9:

Սիրտ բառը Սուրբ Գրոց մէջ մի քանի առմամբ դործածուած է. Նախ իբր կեդրոն արեան շրջանի, երկրորդ՝ իբր երկրի կամ իրի մը մէջտեղն, եւ երրորդ՝ իբր խղճմտանք: Սակայն հոս ասոնցմէ եւ ոչ մին կը նշանակէ, զի ասոնց ոչ մին կարէ խաբել զմարդ: Մասնաւորապէս վերջինը, խղճմտանքը, որ Աստուծոյ ձայնն է ի մարդ, ոչ միայն չը խաբէր, այլ կը պատմէ ճշմարիտն, ոչ միայն չը մոլորեցունէր, այլ կ'ուղղէ, ոչ միայն չը շողորթէր, այլ կը յանդիմանէ չարը ու կը դուրս բարին: Մեր բնաբանին մէջ սիրտ բառը յաւէտ կը նշանակէ անապաշխար մարդոյ չար փափաքը, իղձը, հակամիտութիւնը, բաղձանքը:

Յաճախ մարդ իւր յանցանալ պատճառն իրմէ դուրս էակ մը կամ իր մը կ'ուղղէ ցուցնել, թերեւս պատասխանատուութենէ ազատ լինելու խաբուսիկ յուսով: Առհասարակ կը լսուին սապիտի խօսքեր. «Աստանան խաբեց», «Այսինչ մարդն եղաւ պատճառ», «Դէպքը բերաւ», «Փորձութիւնը մեծ էր», «Հրապոյրը սաստիկ էր»: Աղամ իւր անկման պատճառ Եւան, եւ Եւան՝ օճը ցուցուց: Սակայն աստուածային սրբազան մատենանք մեզի մատնանիչ կ'ընէ ոչ թէ մեզմէ դուրս էակ մը, արտաքին պատճառ մը, այլ մեր մէջէն բան մը, մեր էութեան կեդրոնը, մեր սիրտը՝ իբրեւ մեզ խաբող: Սա, ըստ աստուածային բանին, աւելի խաբեալ ու չար է քան որ եւ է բան զոր մենք պատճառ կը համարէմք մեր մեղանշելուն ու անկմանը: Եթէ ներքին ըլլար՝ պիտի ըսէի, սիրտն

է աւելի խաբեալ ու աւելի չար քան Սաստան: Եւ ինչո՞ւ, քանզի թէեւ Սաստանային ազատութիւն տրուած է մեզ մոլորեցունելու, զմեզ որսալու, մեղաց մէջ ընկողմելու, սակայն ցորչափ մեր սիրտը չէ հակամիտած անոր չարութեանց, չէ միացած անոր խորհրդոյն, նա չէ կարող ու չունի զօրութիւն մեզի յաղթելու: Որպէս լեռնաբնակ աւազակն, որ անտեղեակ է քաղաքի այսինչ տան վիճակին, զիրքին, եւն, երբէք չը համարձակիր ու չը ձեռնարկէր զայն բանալու ցորչափ այն տան ճամբաներուն, սենեակներուն, սրահներուն լաւ տեղեակ ու ծանօթ մին իրեն ընկեր ու առաջնորդ չունենայ:

Ուստի հարցումը որ առջեւնիս կ'ելլէ՝ սա է թէ մեր սիրտն ի՞նչ ճամբաներով կը խաբէ զմեզ խաբեալ բառին բուն առմամբ, որ է ներկայիս սուտն իբր ճշմարիտ, իրական իբր անստոյգ, վաղանցիկ իբր մնայուն, ու վաղահաս իբր հեռի: Պիտի յիշեմ չորս ճամբաներ որոցմով անկա կը խաբէ զմարդ:

Ա. Սիրտն կը հակամիտեցունէ զմարդ իրեն օրինակ բռնել ուրիշը, եւ ինքզինք բաղդատել ընկերոջ հետ:

Բ. Սիրտն կ'անց ասպարէզին մէջ բիւրաւոր խոչընդոտներէ եւ մեծագոյն վտանգներէ մին, որմէ ցլխածան կենաց զգուշանալու պատուէր տրուած է քրիստոնէին, է ուրիշին նայիլ, ընկերոջ ընթացքն օրինակել: Եւ այս՝ ոչ բարի գործոց մասին, այլ յաւէտ չար, ոչ աստուածահաճոյ, այլ անձնահաճոյ: Այս փորձութեան մէջ եղող անձին աչքն ու ականջը միշտ բաց ու պատրաստ են տեսնել եւ լսել այլոց յանցանքներ ու թերութիւններ, ի մասնաւորի եկեղեցւոյ առաջնակարգ անձանց, եկեղեցւոյ սիւներն համարուած անհատից, սարկաւաղաց, քարոզչաց ու երիցանց: Մինչ խիղճն կը տանջէ ու կը յանդիմանէ զմարդ, երբ սա կը կոտրէ աստուածային պատուէրն ու կը խոտորի ճշմարտութիւնէն, չար ու խաբեալ սիրտն վրայ հասնելով կը ջանայ անխել ընել խղճի բողբոջ ձայնն, ու միջոցներ ձեռք կ'առնու հանդարտեցունելու մարդոյ ներքին յուզումներն ու խղճի խայթն, ոչ թէ գործուած յանցանաց արդարացի լինելն փաստաբանելով, այլ իրեն նմանակիցներ ցոյց տալով ու յորդորելով որ բաղդատէ իր յանցանքն անոնցին հետ եւ տեսնէ թէ որչափ փոքր ու աննշան է: Եւ եթէ անոնք եկեղեցւոյ մէջ նշանաւոր համարուած անձինք են, մասնաւորապէս եթէ պաշտօնեայ են, իր յանցանքն անոնցինն ըսով մանանելի հատ մը կը տեսնէ, զի անոնք Աստուծոյ պաշտօնեայ են եւ ինք ժողովուրդ, անոնք խրատատու իսկ ինք խրատի կարօտ, անոնք կարդացող են իսկ ինք ոչ: Սրբազան առաքեալն անշուշտ այս վտանգի առաջն առնելու համար է որ յառաջնմէ անոր դարմանը ցուցուցած է՝ ըսելով, «Յիսուսի նայինք, մեր հաւատքի առաջնորդին ու կատարողին»: Նայէ ոչ թէ ընկերոջդ, ոչ թէ քաղաքիդ կամ հովուիդ, ոչ թէ ժողովրդեան մեծամասնութեան, այլ՝ Յիսուսի: Մի հարցնէր, Այս պարագային ընկերս կամ մինչ իսկ երէցս ի՞նչ պիտի ընէր, այլ թէ Յիսուս ի՞նչ ընթացք պիտի ընէր: Այո, Յիսուսի միայն նայինք, զի միայն Նա մեղաց յաղթեց, «Բաշտօնիտ եղէք, ես աշխարհին յաղթեցի»: Միայն Գառն Աստուծոյ անբիծ ու անարատ գըտնուեցաւ, այս ապականեալ աշխարհի մէջ:

Ճշմարիտ քրիստոնեան՝ միայն Յիսուս եւ ինքզինք կը ճանչնայ, ասկէ դուրս ուրիշ ոչ ոք գիտէ։ Կը տեսնէ միայն Յիսուս իրեն առաջնորդ եւ զինք անոր հետեւող։ Հաւատարիմ քրիստոնէին համար երբեք տարբերութիւն չընեն եթէ բոլոր գիւղը կամ քաղաքը, եթէ բոլոր եկեղեցին, մոլորի կամ շեղի ճշմարտութենէն։ Բաւ է որ գիտնայ թէ ինչ է Յիսուսի կամքը, եւ թէ Յիսուս, ճշմարտութիւնը, իր կողմն է։ Թէեւ տիեզերք շարժի ու երկիր յեղաշրջի, նա միշտ պատրաստ է Յետեւի նման ըսել, Ո՛վ դով կը պաշտէ՝ թող պաշտէ, ո՛վ որու ետեւէ երթալ կ'ուզէ՝ թող երթայ, ո՛վ որու ծառայել կ'ուզէ՝ թող ծառայէ, բայց գիտցէք, բայց լսեցէք, վկայ եղէք, թէ ես եւ տուն իմ պաշտեմը զՏէր։ Արդ մեզմէ ո՞վ կրնայ ըսել թէ ինք սրտի այս խաբէութենէն երբեք բռնուած չէ, երբեք այս ճամբով հրապուրուած չէ իւր աչքն Յիսուսի վրայէն իւր ընկերով դարձունել, փոխան Յիսուսի շաւղին՝ ընկերով շաւղին հետեւիլ, եւ փոխան Յիսուսի կենաց՝ ընկերով կեանքն օրինակ բռնել։ Մեզմէ ո՞վ մխիթարուած չէ սա մտածումով։ Բոլոր մարդիկ մոլորած են, ամենը շեղած են, ամենը ճշմարտութենէն խտրուած են։

Բ. Սրտին զմարդ խաբելու երկրորդ ճամբան է ծածկել մեղաւորին տեսութենէն իւր մեղաց բազմութիւնը, չը թողուլ որ տեսնէ իւր մեղաւոր եւ Քրիստոսի շնորհաց կարօտ լինելը։

Սրտի խաբէութեան այս ճամբով մեղաւորն ինքզինք կը տեսնէ միշտ մաքուր։ Եթէ երբեք տեսնէ փոքրիկ յանցանք մը, զայն ընդհանուր մարդկութեան վերագրելով՝ կը համարի անմեղադրելի։ Սրտի այս խաբէութենէն բռնուողը նուազ չեն առաջիններէն, որ կը կորսնցունեն իրենց տեսութիւնն ու ճշմարիտ դատողութիւնն եւ կ'ապրին անտարբեր։ Բաւ է որ իրենց վրայ չը տեսնուին մարդկային ընկերութեան պիտիքալի երեւցած քրէական յանցանքները։ Թէեւ կը սոսկամ ըսել թէ կան անձինք որ այդպիսի մեղաց ներքեւ իսկ կը խորդան ի խոր քուն։ Այդպիսիք կը խրաչին անձնաքննութենէ, իսկ եթէ երբեք ընեն, ամեն վճիռ ինչպստ իրենց կ'արձակեն։ Այդպիսի պարագայի ներքեւ սիրտն պաշտօն ունի միայն արտաքին շաղախն տալ, խաբիւր պատն կանգուն եւ մահացու վերքն անվտանգ ներկայացունել։ Սա է ամենա վտանգաւոր վիճակն որուն կ'ենթարկի մարդ հոգեւորապէս, չը տեսնել իւր մեղաց բազմութիւնը, չը զգալ իւր մեղաց անտանելի բեռնն ծանրութիւնը, չը զգալ չըղթայից ցաւը որովք կաշկանդեալ կը դիմէ ի կորուստ։ Այս վիճակին մէջ խղճի ձայնը միշտ անլսելի մնացած լինելուն համար դադրած է, մեղաց սոսկալի հետեւանաց աննանցած, եւ աստուածային պատգամի ազդեցութիւնը սրտի վրայէն կորսուած։ Ահաբիւր գահալէօթին ծայրն հասած ու սահելու վտանգին մէջ եղող չուտա մեղաւորն ինքզինք ապահով ու խաղաղ տեսնելով դեռ կ'երթայ, բայց ո՛ւր...։ Անտարբեր նստող բարեկամ, իրաւ է թէ չունի մեղք, իրաւ է թէ անարատ եւ վարուք, ապականեալ չէ բնութիւնդ, եւ երբեք չես մեղանչած։ Երանի քեզ։ Հաղար երանի քեզ՝ եթէ սա խղճիդ վկայութիւնն է քան սրտիդ։ Սակայն անգամ մը եւս քննէ, անգամ մը եւս փորձէ եւ անաչառ դատաւորի մը պէս, ուղղութիւնը, ստոյգը հասկնալու մտքը,

այնպէս որպէս թէ ուրիշի մը վրայ է քննութիւնդ։ Վերջապէս քննէ ընկերովդ վրայ նայածիդ նման, զի մի գուցէ խաբուած լինիս, մի գուցէ սրտէդ չողորթութեամբ լինիս։ Մի քաջուրի մեղքերդ տեսնելէն, այլ սոսկա զանոնք ծածկելէն, զի բերանը դոց վերքն է որ մահ կը սպառնայ վիրաւորելոյն, ի ներքուստ կը փտեցունէ ու կ'ապականէ անոր մարմինը։ Հմուտ ու ճարտար վիրաբոյժն այսպիսի վերքի վրայ է որ իւր դանակն անխնայ կը գործածէ, մինչ համբալ գեղազործն՝ խաբուած վերքին արտաքին երեւոյթէն ու տեսքէն՝ անվտանգ ու ապահով կը համարի զայն եւ բաւ կը համարի միայն վերքին փոքրիկ բերանը գոցել։ Մի վախնար մեղացդ շատութիւնը տեսնելէն, եւ սոսկա երբ մէջդ մեղք չես տեսներ, զի մեղաւոր մը լինելդ զգալդ է որ զքեզ միշտ մօտ պիտի պահէ խաչին եւ աչքերդ յառած՝ իրաւալին։ Փելիքս երկնից դռնէն, փրկութեան սահմանէն, միայն մէկ քայլ հեռու էր երբ իւր բիւրաւոր մեղքերն ու անօրէնութիւնք լեռներու չափ բարձրացած տեսնելով սարսափահար դողաց կապուած Պօղոսի, լաւ եւս է ըսել, Աստուծոյ երկբերան սուրին, առջեւ։ Բայց մէկ վայրկեան վերջ յաւիտենապէս հեռացաւ անկէ։ Սրտէդ խաբուելով մեղքերդ չը տեսնող սիրելի բարեկամ, որպէս զի քաջալերուիս սրտիդ ծածկոցին ներքեւ պահած մեղքերդ խոստովանելու խաչին առջեւ, յիշէ որ առաքելալն յայտարարեց թէ ինք մեղաւորաց զուլն է։

Գ. Երրորդ ճամբան որով սիրտը կը խաբէ զմարդ՝ սա է որ աշխարհ ու աշխարհային իրեր փայլուն եւ մնայուն կը ներկայէ մարդուն։

Մինչ աստուածային պատգամն ու անցելոյն փորձառութիւնը յարաժամ կը գոչեն, Աշխարհս ալ ու ինչ որ անոր մէջ են՝ պիտի անցնին, մնայուն չեն, սիրտն, ընդհակառակն, ամեն բան փայլուն, հաճոյական, ու անթառամ կը նկատէ։ Հաճոյից, բերկրանաց եւ երջանկութեան ամեն աղբերցակերն աշխարհային իրերէ բղխեալ կ'երեւցունէ։ Խորհրդածութեանց նիւթն միայն աշխարհ, ու մտածմանց առարկան միայն աշխարհային իրեր կ'ընէ։ Կը գործէ, կը շահի, կ'աւելցունէ, կը կարգադրէ այնպէս որպէս թէ ինք մշտնջենաւոր ու յաւիտենական յարաբերութիւն պիտի ունենայ անոնց հետ։ Կիտի ապրի զանոնք վայելելու, եւ անոնցով բերկրելու յաւիտենապէս։ Փառք, պատիւ, հարստութիւն, ստացուածք, ասոնք են միայն իր խորհրդոց կեդրոն ու մտածմանց նիւթ։ Ահ, մէն մի գանձ, մէն մի կալուած, մէն մի պաշտօն, վերջապէս մէն մի իր այս աշխարհի մէջ ցարդ քանի՞ սիրտ որսացեր, խաբեր է եւ անոր ընկերացեր է մինչեւ գերեզման եւ յետոյ ետ դարձեր է ուրիշներ որսալու։ Մի գուցէ անոնց մին կամ մէկ քանին քեզ գտած լինին, աշխարհասէր բարեկամ, եւ դիւրախաբ սիրտդ անոնց հետ շաղուած լինի։ Եթէ այդպէս է, սա մէկ խնդիրը պիտի ընեմ քեզ որ այդ իրի անցելոյն վրայ նայիս եւ հարցնես, Յարդ քանի՞ տէրեր ունեցած ես, քանի՞ սրտեր քեզ հետ կապուած են, քանի՞ անձանց հետ ընկերացած ես մինչ գերեզման, որք իրենց կենդանութեան ժամանակ քեզմով պարծենցած են, քեզի ապաւինած են, քեզ համար կեանք տալ պատրաստ եղած են։ Յետոյ հարցուր, Ո՛ւր են այժմ անոնք...։ Հոն է նաեւ քու վախճանդ։

Դ. Չորրորդ եւ վերջին ճամբան սրտի

խաբէութեան՝ սա է որ մահը դեռ հեռի կը ցուցնէ։

Եթէ ըստ արժանւոյն դիտելու ըլլանք եւ ճշմարիտն խոստովանելու լինիմք, պիտի տեսնեմք թէ ամէն ալ այս փորձառութիւնն ունեցած եմք։ Մահուան խորհուրդներ անհաճոյ են սրտին։ Սիրտը չախորժիր անոնցմէ, միշտ կը մերժէ զանոնք, կը հեռացունէ մտքէն, ձանձրոյթ կը զգայ անոնցմէ։ Մարդ երբ կը տեսնէ իւր բարեկամի մահն, բնականաբար կը խորհի եւ իյուշ կ'ածէ իւր մահուան օրն։ Բնական է որ ամեն մահու դէպք յիշեցունէ մեզ մեր մահն, սակայն սիրտը չէ համամիտ ասոր։ Կը ստիպէ մեզ ի բաց վանել այս խորհուրդներ, երջանկութիւն առթող փայլուն բաներ կը շարէ առջեւինս, ապագային խաբուսիկ յոյսերով կը շաղցունէ մեր աչքեր։ Կենաց տարբեր աստիճաններուն տարբեր խոստումներով ու տարբեր երեւոյթներով կը մօտենայ։ Ի՞նչ բան կայ աւելի հաստատ եւ աւելի ստոյգ քան մահը։ Ո՛վ չգիտեր թէ որպէս օր մը կենացն սկիզբն եղած է, նոյնպէս օր մը վախճանն պիտի ըլլայ, որպէս օր մը արեգակն իւր մանկութեան օրոցին վրայ ծագած է, նոյնպէս օր մը իւր ցուրտ շիրմին վրայ պիտի ծագի։ Սակայն սիրտն այս ինքնայայտ ճշմարտութեան դէմ իսկ կը խօսի, ասոր դէմ իսկ կ'առարկէ։ Կ'ըսէ, Կայ մահ, բայց քեզ համար չէ, դեռ շատ ուշ է, դեռ շատ պիտի ապրիս։ Այն որ մեռաւ՝ ձեր էր, այն ինչ երիտասարդին մահն բնական չէր, այլ՝ արկածի արդիւնք եւ միւսինն անզգուշութեան։ Երիտասարդը աւելի ենթակայ են այս փորձութեան, սակայն մահն չը նկատեր երիտասարդութիւն կամ չափա հասութիւն, մանկութիւն կամ ծերութիւն։ Ով քնացող երիտասարդ, թերեւս ճիշդ այս վայրկենիս երկնից մէջ գատակնիք կ'ընուելով մահու հրեշտակին կը յանձնուի եւ միայն օր մը, ժամ մը կամ վայրկեան մը վերջ կենացդ թելն պիտի խզուի։ Ի՞նչպէս կը մեռնիս։

Խօսքս վերջացնեմ քանի մը դիտողութիւնով։ (1) Եթէ սիրտը կը հրապուրէ զքեզ՝ ընկերովդ կամ մինչ իսկ հովուիդ պալկասութեան նայիլ, ու կը քաջալերէ զքեզ անոր հետեւիլ, յիշէ թէ անոնց մեղաւոր լինելն քեզ չարաբացունեն, եւ ոչ անոնց կորսուելն կրնայ քեզ մահուանէ փրկել։ Ընկերդ էր քեզ համար մեռնողը, մարդ մըն էր վրկութեանդ համար իւր անձ զոհողն։ (2) Եթէ չես տեսներ մէջդ մեղքեր, մի խաբուիր թէ չունիս, այլ դիտելի որ սիրտդ կուրացուցած է հոգեւոր տեսութիւնը։ Ուստի բաց աչքդ մեղացդ բազմութիւնը տեսնելու, յիշելով թէ «Իր մեղքերն խոստովանող ու մէկզի ձգողն ուղորմութիւն կը գտնէ, իսկ զանոնք ծածկողն յաջողութիւն չը գտնեն»։ Երբեք մի վախնար թէ մեղքերդ լեռներու չափ բարձր կամ աստղերու չափ անհամար են։ Փրկիչդ խաչին լուր տեղ կայ անոնց բազմութեան համար, Համարձակ Անոր դիմէ։ (3) Փուճ բաներու դուն խելք մի տար, Զանա զանոնք մոռնաս։ զի աս աշխարհս յանկարծաբար պիտի թողու երթաս։

Իղի-Գասապա ԱՐՄԵՆԱԿ Յ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Սովորական աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը Տին, Պայպլէ Հաուսի մատրան մէջ։ Աղօթքի նիւթն է «Ամէն ապէն ամէն Բանի համար Գահութիւնն որով Աստուծոյ Լ. Հօրը՝ Քիւ Տէր Յիսուս Քրիստոսի անունով»։ Եփես. Ե. 20։

ՀԱՆՐԱՊԵՏ ԲԱՆԱԲԱԿԱՆ

Հոկտ. 28 րատ 3ուհ., եւ հոյ. 19 րատ 1ատ. 1895

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ուրախութիւնը նախարարութիւնը որ վերջերս ինկաւ՝ 1870 սեպտ. 1ին սկսող ֆրանսական Հանրապետութեան 32րդ նախարարութիւնն էր։ Իր նախորդը, Տիւրիւի վարչութիւնն, հրաժարեցաւ տարւոյս յունուար ամսոյ 14ին, եւ հետեւեալ օրն հրաժարեցաւ Մ. Բաղիմիր Փէրիէ, Հանրապետութեան Նախագահը։ Յունուար 17ին Մ. Ֆոռ նախագահ ընտրուեցաւ եւ յունուար 27ին պաշտօնական օրագրին միջոցաւ ծանուցուեցաւ կազմութիւնը Ռիպոյի նախարարութեան, որ ըսել է թէ տեւեց ճիշդ ինն ամիս եւ մէկ օր։ Որովհետեւ Արմատականները տապալեցին նախարարութիւնը, կը վայէր որ իրենք պաշտօնի կոչուէին եւ պատասխանատուութիւն ստանձնէին։ Ուստի Նախագահն հրաւիրեց զՄ. Պուրժուա, որուն վրայով Միւսթաֆէ կ'ըսէ. «Մ. Պուրժուա անվիճելի կարողութեան տէր մարդ է, եւ եթէ արմատական նախարարութիւն մը պիտի կազմուի, կարելի չէ տարակուսիլ թէ ինքն է զայն վարելու ամենէն աւելի յարմարութիւն ունեցող մարդը»։ Իր կուսակցութիւնը մեծամասնութիւն չկազմեր խորհրդարանին մէջ։ Արդէն ոչ մէկ կուսակցութիւն մեծամասնութիւն կը կազմէ հոն։ Ընդհանուր է սա կարծիքը թէ նոր նախարարութիւնը դատապարտուած է փոթորկալի կեանքի մը եւ արագ մահուան։ Այս կարծիքը կը տիրէ թէ՛ փարիզի եւ թէ՛ օտար մայրաքաղաքներու մէջ։ Նոյն Տեյէ կը գուշակէ նախարարութեան շուտափոյթ անկումը, եւ Թայֆ կ'ըսէ թէ այս նախարարութիւնը մտահոգութեանց աղբիւր մը պիտի ըլլայ Ֆրանսայի։ Թաւ կ'ըսէ թէ, եթէ նախարարութիւնը չկրնայ վստահելի մեծամասնութիւն մը չափել, խորհրդարանը լուծուելու է եւ երեսփոխանական նոր ընտրութիւններ կատարուելու են։ Մ. Պուրժուա զիտէր թէ իր նախարարութիւնն աւելի համարուի պիտի վայելէր օտար տէրութիւններու քով, եթէ Մ. Հանթո Սրտաքին գործոց նախարար մնար. ուստի երկու օր աշխատեցաւ անոր ընդունիլ տալու համար այդ պաշտօնը, բայց Մ. Հանթո վերջապէս մերժեց նորակազմ վարչութեան մէջ պաշտօն ընդունիլ եւ Մ. Պէրըթը Սրտաքին գործոց նախարար կարգուեցաւ։ Օտար մամուլն ընդհանրապէս ցաւ յայտնեց Մ. Հանթոյի պաշտօնէ քաշուելուն համար։ Նոր նախարարութեան յայտարարութիւնը կարդացուեցաւ Մերակոյտի ժողովին եւ երեսփ. ժողովին մէջ եւ երկուքն ալ պաղ ընդունելութիւն գտաւ։ Կը ծանուցուի թէ ծրագիր մը պիտի մատուցուի որով խորհրդարանի անդամներուն պիտի արգելուի ու եւ մասնակցութիւն ունենալ այն ընկերութեանց հետ որոնք պետութեան հետ պայմանագրութիւն ունին։ Օրինազանցները պիտի իննան իրենց ձեռակալական կամ երեսփոխանի պաշտօնէն։ Նաեւ պիտի մատուցուի ուրիշ ծրագիր մը որով պիտի առաջարկուի դադարեցնել բանակ մը կազմել։ Կը խոստանայ իր լաւագոյն ուշադրութիւնն ընել տկարներու եւ աղքատներու վիճակը բարւոքելու։ Յայտնի է թէ կը փափաքի այնպէս բարեփոխել Մատակաւորի պայմանագիրը որ կղզին ֆրանսական ստացուածք ձանցուի։ Առաջարկած է իրաւա-

րարութիւն մը հաստատել Բարմոյի ապակեղինաց գործարանին գործաւորներուն եւ գործատէրերուն միջեւ։ Գալով այն զինակցութիւններուն զորս Ֆրանսա կ'ըսէ. «Ֆրանսական ժողովրդեան միաձայն բաղձանքին կը պատասխանենք հաւատարմ մնալով այն զինակցութիւններուն եւ յառաջ տանելով մեր շահերուն, աղղեցութեան եւ իրաւանց խաղաղաւէտ դարգացումը»։ Հոս կը գնենք նաեւ Միւսթաֆէի փարիզեան թղթակցին սա յաւելուածական գիտողութիւնը. «Պարագայ մը կայ որ նոր ընտիր նախարարութեան նպատակը է. նախարարք ամբողջովին նոյն կուսակցութեան կը պատկանին։ Ամէնքը արմատական են եւ ուստի պարտական են մէկտեղ կանգնիլ կամ ինչալ։ Սակայն տկար նախարարութիւն է այս. իր մէջ չկայ մէկը այնպիսի բարձր դիրք ունեցող որ հասկնալի ընէ մեզի թէ ինչո՞ւ այսպիսի փափուկ ժամանակի մը մէջ պաշտօն կը ստանձնեն։ Իրենց իսկ կուսակցութեան մէջ վարիչներ համարուելու մարդիկ չեն։ Կը կարծուի որ ամբողջ չորրորդ պաշտօնանկ ըլլան անփառունակ կերպով մը»։

— Կ'ըսուի թէ Թաֆֆէ կոմսը, որ տարիներով վարչապետ եղաւ Աւստրիոյ եւ դեռ երկու տարի առաջ քաշուեցաւ իր պաշտօնէն, շատ հիւանդ է եւ յուսալի չէ որ ապաքինի։

— Փորթուկալի եւ Յունաստանի թագաւորներն անցեալ հինգշաբթի փարիզէ մեկնեցան Հանրապետութեան Նախագահին շնորհակալութիւն յայտնելէ ետեւ այն ջերմ ընդունելութեան համար զոր Ֆրանսայի մէջ գտան։ Յաջորդ օրը գերմանական սահմանազլխին վրայ Փորթուկալի թագաւորին ընդ առաջ ելան Բոլոնիոյ գաւառին կառավարիչը եւ զինուորական քանի մը բարձրաստիճան սպայք։ Երեկոյին երբ փոքրամահա սաւ, սիրալի կերպով ընդունուեցաւ Կայսրէն, որ յետոյ իր արքայական հիւրին շնորհեց Հոհենցոլլերնի պատուանշանը։ Վիքթորիա թագուհին երրորդ օրդի Բոնոթի դուքսը Գերմանիա եկաւ Գարլոս թագաւորին ուղեկցելու համար դէպ Անգղիա, ուր Ն. Վեհափառութիւնը հասաւ հինգշաբթի օր։ Յունաստանի թագաւորն ուղղակի Վիէննա եկաւ, ուր տեսակցութիւններ ունեցաւ Ֆրանց Եոզէֆ կայսեր եւ Կոլուխովսքի կոմսին հետ։

— Որոշուած է որ գալ տարի մայիս 18/30ին կատարուի Ջարին եւ Ջարուհոյն թագադրութիւնը։ Արարողութիւնը Ջարին մեծ հօր թագադրութեան առթիւ 1856ին կազմուած հանդիսին նման պիտի ըլլայ։ Հանդիսին համար պէտք եղած գահերուն եւ յարակից բաներուն պատրաստութեան արդէն իսկ ձեռնարկուած է։ Օտար դեսպանատները պարահանդէսներ պիտի տան այս առթիւ եւ օտար վեհապետներ իրենց արքայական տուններու անդամներէն պատուիրակներ պիտի ղրկեն։

— Եւրոպական մամուլն մէջ շատ մեկնութեանց առթիւ տուաւ Սը. Փեթըրսպուրկի պաշտօնաթերթին մէջ երեւցած յօդուած մը, որով Անգղիա սաստիկ կը քննադատուի, կ'ըսէր. հեռագրական գործակալութեան մէկ հեռագրալուրը. Վիէննայի, Պերլինի եւ Փարիզի թերթերն ամէնքը հետեւցուցին թէ Ռուսիոյ եւ Անգղիոյ յարաբերութիւնները բաւական ձգտեալ են։ Յետոյ սակայն հասաւ Սը. Փեթըրսպուրկէ ուրիշ հեռագրալուր մը, որ կ'ըսէ թէ յիշեալ յօդ-

ուածը ոչ միայն չերեւցաւ ոռւս պաշտօնաթերթին պաշտօնական լուրերու բաժնին մէջ, այլ եւ խմբագրական ալ չէր, այլ օտար թերթերէ պարզ քաղուած մը հանդերձ մեկնութիւններով։ Սը. Փեթըրսպուրկի մէջ արդի կացութիւնը բացարձակապէս հանդարտ կը համարուի եւ վրդովում պատճառելու հանգամանք չունի։ Կը կարծուի թէ առաջին հեռագրին նպատակն էր օմանց նպատակաւ աղղեցութիւն մը գործել սաւարանին վրայ։ Եւ Վիէննայի սակարանին մէջ յառաջ բերաւ տագնապ մը որմէ աւելի ծանրը չէ պատահած 1891էն ի վեր։

— Անցեալ երկուշաբթի օր Հոռմ քաղաքը երկրաշարժի քանի մը սաստիկ ցնցումներ կրեց որոնց նմանը տարիներէ ի վեր չէր զգացած։ Վնասը մեծ չէ եղած, միայն քանի մը տուներ այնպէս խախտուած են որ անբնակելի են դարձած։

— Նոյ. 1ին, որ Ռուսիոյ Ալեքսանտր Գ. Ջարին մահուան առաջին տարեդարձն էր, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ ոռւսական բոլոր եկեղեցիներուն մէջ։

— Թաւայի կ'իմանայ թէ Պերլինի սեղանաւորական երեւելի տուն մը, որ սերտ յարաբերութիւն ունի Ռուսիոյ Ելեւմտական նախարարութեան հետ, Սը. Փեթըրսպուրկէ հրահանգ ընդունած է որ ոռւսական իննական վերջին փոխառութեան արդիւնքէն խոշոր գումար մը անցընէ ճափոնական կառավարութեան հաշուոյն։

— Հարաւային իրադրականի մէջ Ֆրանսա իւրացուց Հիւլին եւ Պորապորա անուն երկու փոքր կղզիներ, որոնց երկուքն բազմամարդութիւնն է 3,500։

— Հոկտ. 31ին Անգղիոյ պատերազմական նախարարութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը ծանոյց թէ Գէյմպրիճի դուքսը կը թողուանգլիական բանակին ընդհանուր հրամանատարի պաշտօնը զոր կը վարէր 1856էն ի վեր։ Նոյ. 1ին ալ ուրիշ զեկոյցով մը ծանուցուեցաւ թէ նոյն պաշտօնն ստանձնած է Ուլզլի մարաշխանը։ Նորընտիր ընդհանուր հրամանատարը բանակին ուղղեալ իր առաջին յայտարարութեամբ կը վստահացնէ իր նախորդը այն սիրալի յարգանաց նկատմամբ զոր կը վայելէ բոլոր անոնց քով որք ծառայած են անոր հրամանատարութեան ներքեւ։ Գէյմպրիճի դուքսը, որ հիւս 76 տարեկան է, Թագուհին հօրեղբորորդին է։

— Սֆէթլեյլը հմտալից յօդուածով մը կը ցուցնէ թէ, եթէ ճշմարիտ իսկ ըլլայ թէ Ռուսիա անօրինութիւններ կ'ընէ Լիւթովնիկ թերակղզւոյն մէջ նաւահանգիստ մը ստանալու եւ զայն սիպերիական երկաթուղւոյն հետ կցելու նպատակաւ, պատճառ մը չկայ որ Անգղիա առարկէ այդ բանին։ Ռուսիոյ պէտք է եւ վայել է փնտել ձմեռը չստանալ նաւահանգիստ մը իրենց դուռ կամ մուտք Արեւելեան Ասիոյ իր ընդարձակ ստացուածոց, եւ փնտելով կ'ընէ ճիշդ ինչ որ Անգղիա պիտի ընէր նմանօրինակ պարագաներու մէջ, եւ Ռուսիա հիւս այդ իրաւունքը Զինէ կը գնէ այն օժանդակութեամբ զոր անոր կը մատուցանէ պատերազմական տուգանքը ճափոնի հատուցանելու համար։ Սֆէթլեյլը կ'ըսէ թէ, եթէ Ռուսիա տիրանայ Զինու, այդ ընդարձակաւաւ երկիրը իւրացնելու ջանքը պիտի զբաղեցնէ անոր բոլոր ոյժը եւ հարկը տարի ղփուարութեանց պիտի մատնէ անոր դանձը, եւ հետեւանքը պիտի չըլլայ զԶին անգղիական վաճառականութեան առջեւ փակել, վասն զի Ռուսիոյ աւելի զիւրին պիտի ըլլայ հա-

սոյթներն աւելցնել մաքսատուրքով քան ուղղակի տուրքերով։ Ճշմարիտ է թէ ուսական այսպիսի հեռանկատ աշխարհա-վարութեան մը պատճառաւ Անգղիա պիտի հարկադրի իր նաւատորմը զօրացնել Հիւսիսային Խաղաղականի մէջ, բայց այդ աւելի քիչ ծախք պիտի ունենայ քան Ռուսիոյ դէմ պատերազմ մը։ Եւ եթէ խնդիրը նկատուի մարդասիրական տեսակէտէ մը, Սէթ-Բէյնը կը պնդէ թէ Ռուսիոյ տիրապե-տութիւնը Չինու օգտակար պիտի ըլլայ։ Կը յարէ թէ անգղիական վաճառականու-թիւնը ոչ թէ ուսական ազդեցութենէն պիտի փնտրուի, այլ՝ ճախնական դործա-րաններու եւ վաճառականներու մրցումէն։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հինգշաբթի Կայս. յատուկ հրովարտակաւ Մեծ եպարքոս անուանուեցաւ Ներքին գոր-ծոց նախորդ նախարար Խալիլ Ռիֆատ փաշա։ Նաեւ նախարարական հետեւեալ փոփոխու-մը ծանուցուեցաւ։

«Նախարարաց խորհրդոյ անդամ անուանու-ած է պետական խորհրդոյ նախորդ նա-խագահ Արիֆի փաշա, Դատական գործոց նախարար՝ Էտիքնէի նախորդ կուսակալ Ապտ իւր Րահման փաշա, Սպարապետ Ռիզա փաշա եւ Ծովային գործոց նախարար Հա-սան փաշա Երեսօտատուած են իրենց պաշտօնին մէջ։ Պետական խորհրդոյ նա-խագահ անուանուած է Արտաքին գործոց նախորդ նախարար Սայիտ փաշա, Արտա-քին գործոց նախարար՝ Պերլինի օսմ. նա-խորդ դեսպան Թէվֆիկ փաշա, Ներքին գործոց նախարար՝ Էնկիւրիւի նախորդ կու-սակալ Մէմուտ փաշա։ Թնդանօթարանի վերատեսուչ Ջէքի փաշա, Էվգաֆի նախա-րար Ղալիպ փաշա եւ Կրթական նախարար Ջիւհաի փաշա վերահաստատուած են իրենց պաշտօնին մէջ։ Առեւտրական եւ Հանրօ-գուտ շինութեանց նախարար անուանուած է Կրետէի նախորդ կուսակալի փոխանորդ Մահմուտ Ճէլալէտփին փաշա, Երեսմտական նախարար՝ ընդհանուր հաշուոց հաշուակալ Սապրի պէյ, որուն Պալայի աստիճան տըր-ուեցաւ։»

—Նախարարաց Խորհուրդը շաբաթ օր հետեւեալ որոշումները տուաւ որք-վաւե-րացած են Կայս. Իրաւէով։

«Նկատելով որ Եւրոպայի եւ Օսմանեան երկիրներու հրապարակաց վրայ դրամաշան սաստիկ տաքնալ կայ եւ ասոր հետեւանքը եղող գործոց դադարում, նկատելով որ դրամի նւազութիւն ալ կայ եւ նկատելով որ արդարութիւնը կը պահանջէ պարտա-տէրներու այնպիսի պայմանաժամ տալ, որով կարելի ըլլայ իրաց վիճակը կանոնաւորուած միջոցին իրենց պարտքերը վճարել, հետեւեալ-ները որոշուած են։

«Պայմանաժամ ունեցող, կամ ի տես վճարելի փոխանակագիրներէ եւ հրամանի դրուած կամ բերողին վճարելի բոլոր մուրհակներէ անոնց, որոնց պայմանաժամ-ներն այժմ լրացած են, գումարները հա-տուցանելու համար ներկայ Յայտարա-րութեան թուականէն սկսեալ կարելի է հարկը քսան օր պայմանաժամ պահանջել։

«Նոյնպէս վերագրեալ մուրհակներէ ա-նոնց համար, որոց պայմանաժամն այդ հարկը քսան օրուան պայմանաժամէն ա-ռաջ կ'աւարտի, կարելի պիտի ըլլայ այդ պայմանաժամին աւարտելուն հատուցանե-լու համար պահանջում ընել։

«Այս որոշում չվերաբերի այն մուրհակ-ներու, որք ներկայ Յայտարարութեան թուականէն յետոյ կը տրուին։

«Իբրեւ թոյլտուութիւն տրուած այս պայմանաժամ դործադրելի է նաեւ սակա-րանի դործառնութիւններէ եղած յանձնա-ռութեանց՝ ինչպէս նաեւ ընթացիկ հաշիւ-ներու համար։

«Պայմանի տակ եղած տոկոսները մին-չեւ վճարման օրը պիտի հաշուուին որոշեալ քանակութեան համաձայն։ Եթէ պայմա-նադրութիւն չըլլայ, տոկոսը հարկերին վեցի հաշուով պիտի ըլլայ՝ մուրհակներու պայ-մանաժամին աւարտելու թուականէն սկսե-լով մինչեւ վճարման օրը։

«Առեւտրական ապրանք-ներու գնումէն գոյացած պարտքեր այս ո-րոշմանց ենթակայ չեն։»

Մայրաքաղաքիս երեսմտական տաքնալը, որուն վրայ խօսեցանք անցեալ շաբթու, քիչ մը թեթեւացաւ նախարարական այս որոշու-մանգրով, որով վաճառականութեան եւ սա-կարանի գործողութեանց պարտքերու վճար-ման համար չորս ամսուան պայմանաժամ շնորհուեցաւ։ Ժողովուրդն ամբողջ շաբ-թուանս մէջ շարունակեց Օսմ. Պանքան գիմել դրամատոմսերու փոխարէն ոսկեգրամ պահանջելու եւ աւանդ տրուած գումարները ետ առնելու։ Դրամատոմսը ոսկւոյ մեծ գու-մարներ վճարեց։ Ռէպէն եւ Բէթի Լիւն Օսմ. Պանքային օգնեցին արծաթ դրամի փոխարէն ընդունելով նոյն դրամատան դրա-մատոմսերը որ իրենց կը ներկայացուէին։ Չորեքշաբթի օսմ. ոսկին սակաւնալով, սե-ղանաւորական գլխաւոր հաստատութիւնը ծանուցին թէ մինչեւ ցնոր տնօրինութիւն անգղիական եւ դաղիական ոսկի պիտի տան փոխան օսմ. ոսկւոյ։ Վերջապէս հինգ-շաբթի հրատարակուեցաւ Օսմ. Պանքայի դրամատոմսերուն վճարումը ամիս մը յե-տաձգելու վերաբերեալ պաշտօնական սա-զեկուցումը։

«Նկատելով որ, դրամատոմսերու փոխարէն հատուցուելու նպատակաւ, Եւրոպայէ Օսմ. Պանքայի զրկուած ոսկիներու ժամանման եւ օսմ. ոսկւոյ վերածման համար առնուողն մէկ ամսուան պէտք կայ, կը ծանուցուի թէ այս օրէն սկսեալ մինչեւ մէկ ամիս Օսմ. Պանքան զերծ պիտի ըլլայ յիշեալ դրա-մատոմսերուն փոխարժէքը հատուցանելու պարտականութենէն եւ թէ դրամատոմսերն ըստ առաջնոյն պիտի ընդունուին կառա-վարական արկղերէն։»

Արժէթուղթերու վրայ կարեւոր գործո-ղութիւնը տեղի չունեցան սակարանի մէջ, եւ Ռէպէն բաժնետոմսերու, Գոնսոլիտէի եւ երկաթուղւոյ պարտամուրհակներու գիները լոկ անուանական են։

—Անատուրի ծանօթ նահանգաց մէջ մուծանելի բարենորոգմանց գործադրութեան հսկելու պաշտօն ունեցող քննիչ յանձնաժո-ղովը կիրակի օր կազմուեցաւ։ Նախագահ ընտրուեցաւ Վճարեկ ատենի աղբսագրոց ճիւղին նախագահ Շէֆիկ պէյ եւ անդամ ընտրուեցան հետեւեալք. Երկրագործական դրամատան տնօրէն Ճէմալ պէյ, պետական խորհրդոյ անդամներէն Գոնսթանթին Գա-րաթտորի էֆ. եւ Ապտուլլահ պէյ, Հաշ-ուակալութեանց ատենին ընդհանուր դա-տախաղ Սազըզ Յովհաննէս էֆ., Վերաքըն-նիչ ատենի պատժական ճիւղին նախագահ Ճէլալ պէյ եւ Երեսմտական գանձուն իրա-ւագէտ խորհրդականներէն եւ Առեւտրա-կան նախարարութեան խորհրդականի նա-

խորդ օգնական Տիւպէր (Ջարեհ) էֆ.։

—Անգղիական դեսպանատան գործակա-տար Մր. Հըրպըրթ կիրակի օր Թարապիայէ Բերա վերադարձաւ։

—Կայս. անձնական գանձուն վարչու-թիւնը քարափ մը պիտի չինէ Սէլանիկի տոջիւ։ Կ. պոլսոյ քարափանց ընկերութեան հետ համաձայնութեան մը եկած է այդ չի-նութեան մասին, եւ ընկերութեան կողմէ ճարտարագէտներ զրկուած են հարկաւոր քննութիւնները կատարելու համար։

—Անատուրի երկաթուղեաց ընկերու-թիւնը քանի մը կարեւոր շինութեանց ձեռնարկելու արտօնութիւն խնդրած է։ Կ'ուզէ նախ երկաթուղեաց գիծը երկարել մինչեւ Իւսկիւտար եւ հոն ունենալ կեդ-րոնական կայարան, երկրորդ՝ անտի մին-չեւ Չամլըճա երկաթուղւոյ ճիւղ մը չինել, երրորդ՝ Հայտարարալայէ մինչեւ Մոտա քարափ մը չինել եւ Գատըքէօյի ծովախոր-շը ապահով նաւահանգիստի մը վերածել, չորրորդ՝ Հայտարարալայի եւ Սիրքէճիի նա-ւամատոյցին միջեւ շոգենաւային երթեւե-կութիւն մը հաստատել զիւրացնելու հա-մար ապրանաց եւ ուղեւորաց փոխադրու-թիւնը Անատուրի երկաթուղեաց գիծէն Արեւելեան երկաթուղեաց գիծը։

—Գարաքէօյի կամուրջին վերաշինութեան այժմու ծրագրին համաձայն, արդի կամուր-ջին պահները պիտի վերցուին, կամուրջը պիտի նորոգուի եւ ամրացուի, հին կա-մուրջին մասերը որ հիմա իբրեւ շոգե-նաւային նաւամատոյցներ կը գործածուին՝ պիտի վերցուին, եւ նոր նաւամատոյցներ պիտի շինուին որոնց աւելի զիւրութեամբ պիտի կարենան մօտենալ շոգենաւք եւ ո-րոնց վրայ պիտի գտնուին սպասելու սեն-եակներ, խանութներ, կեն, եւն։

—Խարբերդի նահանգին կուսակալ ան-ուանուեցաւ Տէպաղաճի գաւառին նախորդ կառավարիչ Րէուֆ փաշա։

—Աւստրիական դեսպան Պարոն տը Դա-լիէ Պէօյլեքտէրէ Բերայի աւստրիական դեսպանատունը վերադարձաւ։

—Վանայ նախորդ կուսակալ Պահրի փա-շայի Ա. կարգի Օսմանիյէ պատուանշան շնորհուեցաւ։

Վիէնայի Միթրաբեանք անցեալ շաբ-թու ցնծութեամբ տօնեցին իրենց ընդհան-րական արբանօր, բազմամուտ Այստեան արքեպիսկոպոսի, քահանայութեան եւ գրա-կան զմայելի գործունէութեան յիսնամակը։ Նոյն ուխտէն Հ. Գարբիէլ Վ. Մէնէվիչեան հրատարակած է պատկանելի յոբելեարին համառօտ կենսագրութիւնը որ շատ կա-րեւոր գիտելիքներ կը խտացնէ իր մէջ։ Աւստրիոյ Վեն. Կայսրը Ֆրանց Եռլէֆ պատ-ուանշանի մեծ ժապաւէնը շնորհեց Գեր-աբանօր այդ յոբելեանին առթիւ։ Մեր ան-կեղծ խնդակցութիւնը կը յայտնենք սի-րեցեալ յոբելեարին եւ երջանիկ տարիներ կը մաղթենք։

ԳՐԱՄԱԿԱՆ			
Հոկտ. 21/2, 1895			
Գոնսոլիտէ	=	=	
Բուժելի երկաթուղի	=	=	
Թահսիլաթը Օսմանիյէ	=	=	
ԳՐԱՄԻ, Օսմ. ոսկին 100 է			
Մէճիտիյէ	408 28	Ռուսիոյ ըու	90
Մէթալիք	98 20	Նաբոլէոն	87 35
Պէշիք	402	Գրիմիք	54 20
Աթլըք	403	Անգլ. ոսկի	140 48
Մանր արծաթ	403	Մանթիթ թղթ.	8 38

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՏՊԱՌ ՊՅՈՒՆԵՆ
Ֆիւմանցիպար Եղգուշը Ամբիգան Խան